

TVÄRVILLKOR

ODLINGSSÄTT OCH MILJÖVILLKOR

Reviderad upplaga 2010

Innehåll

1	Vad menas med tvärvillkor.....	4
1.1	Villkoren gäller de flesta jordbrukarstöd	4
1.2	Det finns två guider om tvärvillkor.....	5
1.3	Vilka villkor tas upp i guiden.....	5

KRAV PÅ GOD JORDBRUKSHÄVD OCH GODA MILJÖFÖRHÅLLANDEN.....

6

2	Håll åkern i gott odlingskick.....	6
2.1	Lämna dikes- och åkerrenar och se till att jordmånen är i skick	6
2.2	Bekämpa flyghavre	6
2.3	Odling åkern enligt god jordbrukarsed	6
2.4	Följ kravet på växtföljd	7
2.5	Sköt om trädessäkrar och naturvårdsåkrar.....	8
2.6	Bevara landskapets särdrag.....	11
2.7	Ta reda på om du behöver tillstånd att ta bevattningvatten	11
2.8	Beakta villkoren när du använder jordbruksmark för annat än odling.....	12
2.9	Sköt om områden som tillfälligt inte odlas och områden som inte odlas	12
3	Bevara och sköt om permanenta betesmarker.....	13
3.1	Håll permanenta betesmarker öppna	13
3.2	Kravet på bevarande av permanenta betesmarker kan skärpas	13

FÖRESKRIVNA VERKSAMHETSKRAV.....

14

4	Hantera stallgödsel och gödselmedel med omsorg.....	14
4.1	Följ bestämmelserna om lagring av stallgödsel.....	14
4.2	Gödsla enligt begränsningarna.....	16
5	Använd avloppsslam enligt begränsningarna	18
5.1	Sprid bara avloppsslam som uppfyller kraven	18
5.2	Ta reda på det behandlade slammets och markens egenskaper.....	18

5.3	Uppmärksamma begränsningarna för användning av behandlat avloppsslam i odlingen	19
6	Skydda grundvattnet.....	20
6.1	Ta reda på var grundvattenområdet ligger....	20
6.2	Använd endast växtskyddsmedel som är tillåtna på grundvattenområden.....	20
6.3	Följ begränsningarna för näringsutsläpp på ett grundvattenområde	21
7	Skydda naturen.....	22
7.1	Bevara naturvärdena i jordbruksmiljön.....	22
7.2	Skydda arter och naturtyper i ett Natura 2000 -område.....	24
7.3	Följ de allmänna bestämmelserna om fredning av arter	24
8	Vad bygger tvärvillkoren på.....	25
8.1	Krav på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden	25
8.2	Föreskrivna verksamhetskrav	25
9	Hur iakttagandet av kraven övervakas	27
10	Du kan få rådgivning om tvärvillkoren	28
11	Författningar, rättsakter och andra källor	29
Bilaga 1	Information om vissa arter som påträffas i jordbruksmiljö.....	30
Bilaga 2	Minneslista över tvärvillkor som hänför sig till odlingsätt och miljö	33

ISBN 978-952-453-552-6 (Tryckt)
ISSN 1797-402X (Tryckt)

ISBN 978-952-453-553-3 (Nätutgåva)
ISSN 1797-4429 (Nätutgåva)

Utgivare Landsbygdsverket
Pämbild: JSM Bildarkiv
Foto på bakpärmen: Comma/Delany Brendan
Ombrytning och tryckning: Edita Prima Oy,
Helsingfors 2010

1 Vad menas med tvärvillkor

Tvärvillkoren är en uppsättning krav som måste följas som villkor för de flesta jordbrukarstöden. Tvärvillkoren består av **krav på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden samt föreskrivna verksamhetskrav** som anknyter till odlingen (tabell 1). De föreskrivna verksamhetskraven hänförs till miljöfrågor, folkhälsa, växtskydd samt djurens hälsa och välbefinnande.

Med hjälp av minneslistan i bilaga 2 kan du kontrollera om de krav på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden samt föreskrivna verksamhetskrav i anslutning till miljön som beskrivs i denna guide har följts på din gård.

Tabell 1. Den helhet som tvärvillkoren utgör.

Krav på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden
<ul style="list-style-type: none">• Dikes- och åkerrenar och jordmånens skick• Bekämpning av flyghavre• Odling enligt god jordbrukarsed• Krav på växtföljd• Skötsel av trädesåkrar och naturvårdsåkrar• Landskapets särdrag• Tagande av bevattningsvatten• Bevarande och skötsel av permanenta betesmarker
Föreskrivna verksamhetskrav
Miljö
<ul style="list-style-type: none">• Hantering av stallgödsel och gödselmedel• Användning av avloppsslam• Skydd för grundvatten• Naturskydd på jordbruksmark
Folkhälsa, djurhälsa och växtskydd *
<ul style="list-style-type: none">• Märkning och registrering av djur• Användning av växtskyddsmedel• Ämnen som är förbjudna för produktionsdjur• Livsmedel• Hygien i byggnader för mjölkproduktion• Hygien i byggnader för äggproduktion• Salmonellaövervakning på fjäderfågårdar• Foder• Djursjukdomar
Djurens välbefinnande *

* Dessa villkor behandlas inte i denna guide om tvärvillkor.

1.1 Villkoren gäller de flesta jordbrukarstöd

När du ansöker om jordbrukarstöd som helt eller delvis finansieras av EU eller om vissa nationella jordbrukarstöd måste du känna till och följa tvärvillkoren. I tabell 2 förtecknas de stöd som förutsätter att man följer villkoren i denna guide. Förutom tvärvillkoren omfattas jordbrukarstöden också av egna villkor som är mer krävande än tvärvillkoren.

Den sökandes hela jordbruksmark och jordbruksutövning berörs av tvärvillkoren. Man måste följa tvärvillkoren under hela kalenderåret (1.1.–31.12.). När ett skifte byter innehavare, och den som tar över skiftet själv har ansökt om stöd under det aktuella stödåret, är han eller hon ansvarig för att tvärvillkoren följs på det överförda skiftet under den tid det är i hans eller hennes besittning. Om innehavaren av det överförda skiftet inte ansöker om stöd det aktuella året är det den ursprungliga sökanden som har ansvaret för att tvärvillkoren följs på det överförda skiftet. Då är det bra att skriftligt avtala om att vardera parten ansvarar för att tvärvillkoren följs under den tid skiftet är i dennes besittning.

Vad menas med jordbruksmark

Med jordbruksmark avses åkermark, permanenta betesmarker och områden med permanenta grödor

Foto Lassi Kujala/Kuvapankki Plugi

Iakttagandet av tvärvillkoren övervakas genom kontroller som utförs med såväl gårdsbesök som på basis av uppgifterna i sökandens ansökningsblanketter. Försummelse av tvärvillkor som upptäckts vid kontrollerna minskar samtidigt beloppet av alla stöd som förtecknas i tabell 2.

Tabell 2. För alla stöd som listas i tabellen krävs att man följer tvärvillkoren. I tabellen anges de stöd som går att söka år 2010.

EU-finansierade direktstöd
• Gårdsstöd
• Produktionsbidrag för jordbruksgrödor
• Bidrag för proteingrödor
• Stöd för stärkelsepotatis
• Stöd för utsädesproduktion av timotej
• Bidrag per tacka
• Bidrag för mjölkkor
• Bidrag för nötkreatur
Stöd ur landsbygdsfonden
• Stöd för djurens välbefinnande
• Miljöstöd för programperioden 2007–2013
• Miljöspecialstöd för programperioden 2007–2013
• Kompensationsbidrag för programperioden 2007–2013
• Kompensationsbidrag för programperioden 2000–2006
Nationella jordbrukarstöd
• Nationell tilläggsdel till kompensationsbidraget
• Nordliga hektarstöd (gäller jord- och skogsbruksministeriets förordning (189/2009) 3 § 1 mom., 7–9 § och 12 §)
• Hektarstöd till husdjurslägenheter

1.2 Det finns två guider om tvärvillkor

Den här guiden ersätter guiden ”Odlingsätt och miljövillkor” som uppdaterades år 2006. Det mesta av sakinnehållet i guiden är oförändrat. Den största förändringen är att den obligatoriska trädan har upphört. Därför har icke odlad åker som sköts fått en ny definition och nya skötselansvisningar. Icke odlade åkrar som sköts är naturvårdsåkrar och frivilliga trädor. I guiden beskrivs också det krav på växtföljd som togs

med år 2007. Skyldigheten att bibehålla landskapets särdrag har ändrats och de objekt som bevaras ska uppges i samband med stödansökan. En nyhet är också att det tillstånd som behövs för att ta vatten för bevattning och iakttagandet av tillståndsvillkoren ingår i tvärvillkoren när vattentäktstillstånd krävs. Vissa krav som hör samman med fågel- och habitatdirektivet och som inte har någon tydlig koppling till jordbruket har slopats från de föreskrivna verksamhetskraven. Kraven på behandling av avloppsslam och begränsningarna för tungmetaller bygger på lagen om gödselafabrikat.

Den andra guiden som har publicerats om tvärvillkor heter ”Märkning och registrering av djur, växtskyddsmedel, foder, livsmedel, anmälan av djursjukdomar och djurens välbefinnande”. Dess uppdaterade version 2010 ges ut av Livsmedelssäkerhetsverket (Evira) och kan läsas till exempel på webben under adress www.mavi.fi. Tillsammans åskådliggör dessa två guider den helhet som tvärvillkoren utgör.

Om det blir ändringar i tvärvillkoren eller i övervakningen av dem beskrivs ändringarna i Landsbygdsverkets (Mavi) årliga ansökningsguide som redogör för de jordbruks- och trädgårdsstöd som söks i samband med vårens samlade stödansökan. Ansökningsguiden skickas varje år till de gårdar som ansökt om stöd och den kan också läsas på Mavis webbplats www.mavi.fi. Observera att bara gällande författningar är officiella rättskällor.

1.3 Vilka villkor tas upp i guiden

De tvärvillkor som behandlas i guiden anknyter till skötsel och användning av jordbruksmark. Guiden redogör för kraven på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden samt föreskrivna verksamhetskrav. Dessa krav har som mål att bibehålla åkrarna i gott odlingskick, bevara de permanenta betesmarkerna öppna, undvika utsläpp till vattendragen och upprätthålla naturens mångfald.

Sökanden ska ha kännedom om tvärvillkoren. Ta hänsyn till tvärvillkoren exempelvis när du

- planerar sådd och gödsling
- odlar
- utför istandsättningsåtgärder på jordbruksmark
- bekämpar flyghavre
- lagrar och sprider stallgödsel
- tar emot, lagrar och använder avloppsslam
- odlar på grundvattenområden
- odlar på Natura 2000 -områden.

2 Håll åkern i gott odlingskick

2.1 Lämna dikes- och åkerrenar och se till att jordmänen är i skick

Lämna dikes- och åkerrenar

Lämna en minst **60 cm bred ren** längs vattendrag och utfallsdiken samt runt brunnar och konstgjorda sjöar. Om du har en miljöstödsförbindelse måste renarna och skyddsrem-sorna vara ännu bredare. Kontrollera bredderna i förbin-delsevillkoren för miljöstödet. En ren får varken bearbetas, gödslas eller behandlas med växtskyddsmedel. Av särskilda skäl får du punktbekämpa ogräs på renen. Gör en skriftlig anmälan till kommunens landsbygdsnäringsmyndighet om punktbehandling på en dikes-/åkerren, om du har en mil-jöstödsförbindelse.

Ingen åkerren behöver lämnas om det mellan åkern och vattenfåran finns i genomsnitt minst 10 meter skog, tomt-mark, vägområde, buskage, impediment eller tvinmark el-ler motsvarande och vattnet inte når fram till åkern ens vid översvämning. Du behöver inte heller lämna någon ren om åkern ligger bakom en översvämningsvall och dränerings-vattnet till exempel pumpas bort.

Renen minskar risken för att dikeskanterna rasar in och att jordpartiklar och näringsämnen rinner ut i dikena. På re-narna trivs också många fåglar samt ängsväxter och insekter.

Utfallsdike och vattendrag

Ett utfallsdike är en grävd öppen fåra som samlar upp vatten från kant-, teg- och täckdiken i torrläggingsom-rådet samt från det ovanförliggande avrinningsområdet och avleder det från torrläggingsområdet.

Med vattendrag avses här vattenfåror som är större än utfallsdiken samt källor, bäckar, tjärnar sjöar och hav.

Bekämpa erosion

Erosion innebär att jordmänen slits och transporteras bort till följd av vatten, vind eller annan mekanisk påverkan. Erosion kan orsakas av till exempel överbetning, trampande, slarvig jordbearbetning eller grävning.

Se till att åkrar och permanenta betesmarker inte kommer åt att nötas på grund av erosion. Låt trädesmark och natur-vårdsåkrar i regel ha ett växttäckte.

Regn- och smältvatten nöter inte lika mycket på en växt-täckt åker som på en bar åker och flödet av näringsämnen och jordpartiklar är mindre.

Bevara en god markstruktur

Undvik körning med tunga maskiner på våta åkrar, i syn-nerhet trädesåkrar och naturvårdsåkrar, i syfte att förhindra

markpackning. Åkerns kultur tillstånd försämras om marken packas till.

Undvik att bränna halm

Undvik att bränna halm på åkern. Du kan bränna halmen bara om det inte annars går att så eller om du på det sättet bekämpar flyghavre, andra svårbekämpade ogräs, växtsjuk-domar eller skadeinsekter. Det rekommenderas att du skr-i-ver in motiveringarna i de skiftesvisa anteckningarna.

Halmbränning minskar mängden organiskt material i mar-ken och orsakar utsläpp i luften.

2.2 Bekämpa flyghavre

Kontrollera om det växer flyghavre på jordbruksmarken. Be-kämpa flyghavren genom plockning, bearbetning, kemiskt eller på något annat sätt som hindrar flyghavren från att sprida sig. Gör en anmälan om de skiften som är smittade med flyghavre till kommunens landsbygdsnäringsmyndig-het.

Landsbygdsnäringsmyndigheten kan ge jordbrukaren bin-dande anvisningar om bekämpningen av flyghavre eller i svårare fall utarbeta en bekämpningsplan. Följ de anvisning-ar och den plan du fått.

Skyldigheten att bekämpa flyghavre i Fastlandsfinland ingår i lag 185/2002 och på Åland i ÅFS 68/1977.

2.3 Odlå åkern enligt god jordbrukarsed

En odlad åker innebär åker som odlas för växtproduktion.

Beakta förhållandena på orten då du odlar. Bearbeta, gödsla och så eller plantera åkern på ändamålsenligt sätt så att det är möjligt att åstadkomma jämn groning och ett jämnt växt-bestånd. Sköt om växtskyddet på mekanisk, biologisk eller kemisk väg eller med hjälp av växtföljd.

Odlå sådana växtarter och sorter som lämpar sig för regio-nen och använd en tillräcklig mängd utsåde. Så eller plan-tera senast 30.6. Vid odling av vissa trädgårdsväxter (tabell 3) är en senare sådd möjlig, men då måste skiftet besås med en förgröda senast 30.6. Ingen förgröda behövs om det plan-teras sallatsväxter, kinakål, blomkål eller broccoli på skiftet.

Sträva efter att producera en marknadsduglig skörd. Om du ändå inte bär gar någon skörd ska du se till att åkerns växtlig-het hanteras så att åkerns kultur tillstånd förblir gott och att det följande år igen går att anlägga ett nytt växtbestånd på åkern.

KRAV PÅ GOD JORDBRUKSHÄVD OCH GODA MILJÖFÖRHÅLLANDEN

Tabell 3. Trädgårdsväxter som du kan så senare än 30.6, om du sår in en förgröda åt dem senast 30.6.

Ett- och fleråriga prydnadsväxter som odlas på friland för att användas som snittblommor och eterner
Grönsaker
<ul style="list-style-type: none">också bl.a. dill, persilja, pepparrot, fleråriga grönsaker (t.ex. jordärtskocka, rabarber, sparris)
Frökryddor
<ul style="list-style-type: none">också bl.a. koriander, kummin och senap
Krydd- och medicinalväxter
<ul style="list-style-type: none">bland annat basilika, slättergubbe, nattljus, isop, kamomill, backtimjan, ringblomma, gullgentiana, sommarkyndel, kattmynta, äkta malört, gullris, libbsticka, maralrot, stor rödmalva, dansk körvel, mejram, mynta, äkta mannablod, mannablod, kungsmynta, brunört, nässla, inte dock fibernässla, rudbeckia, gurkört, dragon, kämpar, matttram, vallört, fingerborgsblomma, läkevänderot, kryddsalia, spansk körvel, röllika, citronmeliss, kardborre, kryddtimjan, turkisk drakblomma, kungsljus, läkekungsljus, vallmo, oljevallmo, grekisk fingerborgsblomma, kvanne, anisörtmedicinalvide, då ett avtal om odlingen har ingåtts med en läkemedelsfabrik

2.4 Följ kravet på växtföljd

Under perioden 1.5.–30.9. ska du ha minst två olika odlingsväxter eller andra skötsel- eller användningsformer för jordbruksmarken. Var och en godtagbar gröda och skötsel- eller användningsform ska uppta ett minst 0,05 hektar stort sammanhängande område. Blandade växtbestånd räknas som en enda odlingsväxt. Också olika användningsformer av samma odlingsväxt, exempelvis matpotatis och matindustri-potatis, betraktas som en enda odlingsväxt.

Ett område som inte odlas eller som tillfälligt inte odlas godkänns inte som skötsel- eller användningsform.

Vad menas med skötsel- eller användningsform för jordbruksmark

Skötsel- eller användningsform innebär sådan användning eller skötsel av jordbruksmark för vilken man i samband med ansökan om stöd inte uppger en bestämd gröda utan vad området ska användas till. Sådana är till exempel grön gödslingsvall, naturvårdsåker (flerårig vall / viltväxt / landskapsväxt / ängsväxt), grönträda, stubbträda, svartträda, område med specialstödsavtal, köksväxtland, plantskolor och skyddszonvall.

Växtföljd krävs inte om gårdens hela åkerareal består av vall, växthusareal eller sådana växter eller användningsfor-

Foto Matti Kuivalainen/Kuivapankki Plugi

mer som anges i tabell 4. Som vall betraktas utöver odlad vall också skyddsremсор, skyddszonvallar, grölträdor, gräsbevuxna naturvårdsåkrar, växtbestånd med rörflen, permanenta betesmarker samt områden som omfattas av avtal om specialstöd för naturens mångfald och vård av landskapet. Observera att stubbträda och svartträda inte är gräsbevuxen areal. Gårdens hela åkerareal kan därmed inte utgöras av enbart stubb- eller svartträda.

Ett område som på grund av växtföljden något år är i en annan gårds besittning kan uppfylla växtföljdskravet för den gård som i vanliga fall besitter området i fråga.

Tabell 4. Frukt- och bärplantor samt andra växter som inte berörs av kravet på växtföljd

Frukt- och bärplantor samt plantbestånd av dessa
<ul style="list-style-type: none"> Äpple, päron, plommon, körsbär, rönn (för bärproduktion), vindruva, andra frukter
<ul style="list-style-type: none"> Jordgubbe, åkerbär, lingon, tranbär, hjortron
<ul style="list-style-type: none"> Svarta vinbär, röda vinbär, vita vinbär, gröna vinbär, krusbär
<ul style="list-style-type: none"> Buskblåbär, hallon och åkerbärshallon, havtorn, bäraronia, andra bärplantor
Övriga
<ul style="list-style-type: none"> Energived med kort omloppstid (högst sjuåriga)
<ul style="list-style-type: none"> Prydnadsvide till flätning (5–20-år).
<ul style="list-style-type: none"> Prydnadsväxter (minst femåriga som skördas kontinuerligt på friland)
<ul style="list-style-type: none"> Snittgrönt och barrväxter för snitt (minst femåriga)
<ul style="list-style-type: none"> Plantskolor för skogsträd på åker
<ul style="list-style-type: none"> Plantskolor för permanenta grödor på åker (minst femåriga)

2.5 Sköt om trädesåkrar och naturvårdsåkrar

Vad menas med icke odlade åkrar som sköts

Trädesåkrar och naturvårdsåkrar är icke odlade åkrar som sköts. Sådana åkrar ska i regel vara täckta med växtlighet och växtligheten förnyas vid behov.

Skötselkraven för trädor och naturvårdsåkrar skiljer sig från varandra. Du kan jämföra dem med hjälp av tabell 5. Av skötselkraven för naturvårdsåkrar ingår endast en del i tvärvillkoren. De flesta skötselkraven för naturvårdsåker är miljöstödsvillkor eftersom det betalas miljöstöd för naturvårdsåkrarna. Alla skötselkrav för träda ingår i tvärvillkoren eftersom trädesåkrar inte får miljöstöd. I tabell 5 har förutom tvärvillkoren också skötselkraven för naturvårdsåkrar i samband med miljöstödet beskrivits kortfattat.

Sköt om trädesåkrarna

Trädesåkrar är grön-, stubb- och svartträda. Av dem rekommenderas främst grölträda med tanke på vattenskyddet. Trädningen är frivillig och du får utnyttja trädesåkrarna ekonomiskt. Bevara trädesåkrarna som jordbruksmark och i gott skick ur jordbrukssynpunkt. Ett område som du anmält som träda får du inte använda som långvarigt lagerområde under vegetationsperioden, exempelvis för långvarig förvaring av ensilagebalar.

Grönlädorna är vanligen gräsbevuxna. Du kan också anlägga dem med vilt- och landskapsväxter. Så grönlädan senast 30.6. och använd en tillräcklig mängd utsäde. På grönlädor som anläggs på grundvattenområden av klass I och II får högst 20 % av utsädet bestå av frön av kvävefixerande växter. Kvävefixerande växter är klöverarter, vickerarter, blålusern, getruta och sötväppling och andra motsvarande kvävefixerande växter. Bered dig på att visa för inspektören vilken fröblandning du har använt. Av miljömyndigheten i din kommun får du reda på var grundvattenområdena ligger.

Det är tillåtet att gödsla i samband med att en flerårig grönläda anläggs, men en ettårig grönläda får du inte gödsla. Följ de gränsvärden för vallar som ingår i nitratförordningen (931/2000) då du kvävegödslar en flerårig grönläda i samband med anläggandet (kap. 4, tabell 7). Lagg ändå märke till att gårdar som ingått miljöstödsförbindelse har betydligt lägre gränsvärden för gödsling av flerårig grönläda i anläggningsskedet. Kontrollera gränsvärdena för gödslingen i förbindelsevillkoren för miljöstödet eller i Mavis guide "Guide för gödsling enligt villkoren för miljöstöd 2007-2013", om du har en miljöstödsförbindelse.

Grönlädor ska slås varje år senast 31.8. Utför slåttern vid en sådan tidpunkt som är lämplig med tanke på ogräsbekämpningen, men ta hänsyn till skyddet av fåglar och däggdjur i synnerhet under häckningen. Sen slätter är bättre ur fåglarnas och däggdjurens synpunkt. Det är också enklare för fåglarna och däggdjuren att klara sig helskinnade från slåttern om du lämnar längre stubb och börjar slåttern från mitten av åkern ut mot kanterna.

En viltträda som anlagts med en fröblandning med ettåriga viltväxter får du lämna oslagen om den har anlagts för utfodring av vilda djur på vintern. Också ett växtbestånd med rörflen som är grönläda får lämnas oslaget på hösten om det gäller ett växtbestånd som anlagts samma år eller om du bärgar växtbeståndet på vårvintern för energjämdamål.

Grönlädan får brytas mekaniskt eller kemiskt, men först från och med 1.9. Du får bryta grönlädan tidigare om det sker i samband med sådd eller om du bekämpar svåra ogräs. Efter avslutad träda får du gödsla skiftet samtidigt som du sår fleråriga vallväxter eller växter som sås eller planteras på hösten.

KRAV PÅ GOD JORDBRUKSHÄVD OCH GODA MILJÖFÖRHÅLLANDEN

Stubbträda ska bestå av obearbetad stubb av spannmål, olje- eller fiberväxter eller frökryddor. På grundvattenområden av klass I eller II kan det finnas stubbträda endast om du vidtar åtgärder som förbättrar skiftets kultur tillstånd, exempelvis bekämpar svåra ogräs eller utför kortvariga istandsättningsåtgärder. Det är förbjudet att gödsla stubbträda. Stubbträdan ska slås senast 31.8. om det är nödvändigt för att hindra att ogräsen sprids.

Foto Jouni Klinga/Kuvaliteri

Stubbträdan får brytas mekaniskt eller kemiskt, men först från och med 1.9. Du får bryta stubbträdan tidigare om det sker i samband med sådd eller om du bekämpar svåra ogräs. Efter avslutad träda får du gödsla skiftet endast på samma gång som du sår fleråriga vallväxter eller växter som sås eller planteras på hösten.

För svartträda måste det alltid finnas en särskild orsak som hör samman med förbättrandet av åkerns kultur tillstånd. Det rekommenderas att du för in motiveringarna i de skiftesvisa anteckningarna. Förbättring av kultur tillståndet är bekämpning av ogräs samt kortvariga istandsättningsåtgärder såsom täckdikning, kalkning eller grävning och rensning av utfallsdiken. Åtgärder som förbättrar kultur tillståndet får också vidtas på stubb- och grönträda.

En svartträda får inte vara mer omfattande än vad som krävs för att ändamålsenligt utföra åtgärderna som förbättrar kultur tillståndet. Under den vegetationsperiod då man vidtar åtgärderna för förbättring av kultur tillståndet behöver inget växttäckte sås på svartträdan, men det är ändå alltid tillåtet och rekommenderat. Det är förbjudet att gödsla svartträda. Svartträda får gödslas endast på samma gång som du sår fleråriga vallväxter eller växter som sås eller planteras på hösten. Också svartträda ska slås senast 31.8. om det är nödvändigt för att hindra att ogräsen sprids.

Undvik att ha svartträda runt hushållsvattenbrunnar, utfallsdiken och större vattenfåror än utfallsdiken samt på över-svämningssområden. Skiftet som tas i bruk för första gången (nyröjningar eller exempelvis skiftet som inte odlats inom ramen för ett avträdelssystem) får inte vara i svartträda den första vegetationsperioden.

Kom ihåg att slå naturvårdsåkrarna

På naturvårdsåkrarna odlas gräs-, ängs-, vilt- eller landskaps-

växter. För naturvårdsåkrarna betalas miljöstöd för jordbruket under programperioden 2007–2013. I villkoren för miljöstödet slås fast vilka odlingsväxter som ska odlas på naturvårdsåkrarna, hur åkern anläggs, avslutas och sköts i övrigt. Tvär villkoren innehåller dock krav på växttäckte, sådd och slätter av naturvårdsåkrarna.

Naturvårdsåkrarna ska vara täckta med växtlighet. Så naturvårdsåkrarna senast 30.6. och kom ihåg att slå fleråriga vallåkrarna minst vart tredje år. De ska likväl alltid slås om det har börjat växa plantor av träd eller buskar på området eller om det finns mycket ogräs där. Någon exaktare tidpunkt för slättern har inte slagits fast, men med tanke på fåglar och däggdjur är det bättre med sen slätter.

Miljöstöd för naturvårdsåkrarna kan betalas för högst 15 % av jordbrukarens areal som kan betalas miljöstöd. Om du uppger mer naturvårdsåkrarna tolkas den överstigande arealen som grönträda. Sköt en sådan areal på samma sätt som grönträda. Beakta bland annat att grönträda måste slås varje år.

Foto JSM bildarkiv/Juha Mätkönen

Tabell 5: Tvärvillkorskrav som gäller icke odlad åker som sköts. Miljöstödets krav är skrivna med kursiv stil. Kontrollera dem i miljöstödets förbindelsevillkor och i den nyaste ansökningsguiden för jordbrukarstöd.

	Grönträda	Stubbträda	Svarträda	Naturvårdsåker
Karaktersering	Ett- eller flerårigt växtbestånd (vilt-, landskaps- eller vallväxter)	Stubb av föregående års spannmåls-, olje- eller fiberväxter eller frökryddor, också äldre stubb av dessa grödor – På grundvattenområden av klass I och II tillåten endast av särskilda skäl	Åkerskifte som är utan växttäckelse eller stubb Svarträda är tillåten: – på ett område där man bekämpar svåra ogräs – på ett område där man vidtar kortvariga iständsättningsåtgärder – på grundvattenområden av klass I och II endast av särskilda skäl Svarträda ska undvikas längs utfallsdiken eller vattenfåror större än utfallsdiken, på översvämningsskänsliga områden och runt hushållsvattenbrunnar	Fleråriga vallåkrar enligt miljöstödets krav eller åkrar som anlagts med vilt-, landskaps- eller ängsväxter – <i>Högst 15 % av jordbrukarens areal som berättigar till miljöstöd</i> – Den andel som överstiger 15 % ska skötas enligt kraven för grönträda
Sadd	Senast 30.6.	Tillåten	Tillåten	Senast 30.6. – <i>Utsädeskraven ingår i miljöstödsvillkoren</i>
Gödsling	Endast på fleråriga i samband med anläggandet Tillåten vid sådd av grödor som sås på hösten.	Endast vid sådd av grödor som sås på hösten.	Endast vid sådd av grödor som sås på hösten.	<i>I samband med anläggandet</i>
Slätter	Senast 31.8. – Kravet på slätter gäller inte åkrar anlagda med ettåriga viltväxter – Kravet på slätter gäller inte första vegetationsperioden för rörfen och odling av rörfen för energibruk – Ta hänsyn till fåglar och däggdjur	Senast 31.8. – Endast vid behov – Ta hänsyn till fåglar och däggdjur	Senast 31.8. – Endast vid behov – Ta hänsyn till fåglar och däggdjur	Fleråriga vallåkrar ska slås vart tredje år – Dock alltid om området är bevuxet med plantor av träd eller buskar eller mycket ogräs <i>Slätterna får inte utföras med början från skiftets kanter in mot mitten.</i>
Bearbetning	– I samband med anläggandet – Fr.o.m.1.9. – Före 1.9. om man vidtar åtgärder som förbättrar kulturtillståndet, t.ex. bekämpar svåra ogräs	– Fr.o.m.1.9. – Före 1.9. om man vidtar åtgärder som förbättrar kulturtillståndet, t.ex. bekämpar svåra ogräs	– Om man vidtar åtgärder som förbättrar kulturtillståndet, t.ex. bekämpar svåra ogräs – Om svarträdan besås	– <i>Bearbetning endast i samband med att åkern anläggs eller bryts upp</i> – <i>Åtgärder som förbättrar kulturtillståndet för inte vidtas</i>
Avslutande (mekaniskt eller kemiskt)	– Fr.o.m. 1.9. – Före 1.9. om man vidtar åtgärder som förbättrar kulturtillståndet, t.ex. bekämpar svåra ogräs	– Fr.o.m. 1.9. – Före 1.9. om man vidtar åtgärder som förbättrar kulturtillståndet, t.ex. bekämpar svåra ogräs		– <i>Se förbindelsevillkoren för miljöstöd</i>
Kortvariga iständsättningsåtgärder	Endast i den omfattning arealen kräver – T.ex. täckdikning, kalkning eller grävning och rensning av utfallsdiken	Endast i den omfattning arealen kräver – T.ex. täckdikning, kalkning eller grävning och rensning av utfallsdiken	Endast i den omfattning arealen kräver – T.ex. täckdikning, kalkning eller grävning och rensning av utfallsdiken	<i>Förbjudet</i>
Ekonomiskt utnyttjande	Tillåtet – Bevaras som jordbruksmark och i god jordbrukshävd – Areal som långvarigt täcks av ensilagebalar etc. anmäls som tillfälligt icke odlad	Tillåtet – Bevaras som jordbruksmark och i god jordbrukshävd – Areal som långvarigt täcks av ensilagebalar etc. anmäls som tillfälligt icke odlad	Tillåtet – Bevaras som jordbruksmark och i god jordbrukshävd – Areal som långvarigt täcks av ensilagebalar etc. anmäls som tillfälligt icke odlad	– <i>Växtligheten på naturvårdsåkrar som anlagts med fleråriga vallar, ängsväxter och landskapsväxter får utnyttjas ekonomiskt.</i> – <i>Ett växtbestånd som anlagts med viltväxter får bärgas om det används för utfodring av vilda djur</i>

2.6 Bevara landskapets särdrag

Om det på åkerskiftena växer i 29 § 1 mom. 9 punkten i naturvårdslagen (1096/1996) avsedda stora enstaka träd som dominerar ett öppet landskap och trädgrupper med högst fem stora träd för vilka det finns ett skyddsbeslut enligt 30 § i naturvårdslagen ska dessa bevaras. Skyddsbesluten fattas av ELY-centralerna. Träden som dominerar landskapet på sådana skyddsobjekt har grov stam, är gamla, ofta förgrenade och med bred krona. Hos tall, gran, björk och ek ska stammen vara minst 60 cm i diameter på 1,3 meters höjd och hos andra trädslag minst 40 cm. Skyddade områden får inte röjas till åker eller ändras på annat sätt.

Bevara också naturminnesmärken som är fridlysta med stöd av 23 eller 26 § i naturvårdslagen (1096/1996). Naturminnesmärken är träd, dungar, flyttblock eller motsvarande naturformationer som har skyddats på grund av sin skönhet, sällsynthet, betydelse i landskapet, sitt vetenskapliga värde eller av annan motsvarande anledning. Skyddade naturminnesmärken är vanligen också utmärkta i terrängen. Kommunens miljömyndigheter fattar skyddsbeslut om objekt på privata marker på ansökan av markägaren eller med dennes samtycke. Naturminnesmärken får inte skadas eller avlägsnas.

Skyldigheten att bevara gäller för Ålands del stora träd som är skyddsvärda enligt 16 § i landskapslagen om naturvård (ÅFS 82/1998) samt naturminnen som är skyddsvärda enligt 6 §. I enlighet med 5 § 8 punkten i förordning ÅFS 113/1998 ska de skyddsvärda träden vara vilt växande ek, lönn och asp som 130 cm över markytan har en omkrets

på minst 170 cm samt enar med en höjd av minst 6 meter. Skyddsobjekten ska vara avgränsade i området och landskapsregeringen kan definiera gränserna för skyddsobjektet på begäran av markområdets ägare eller innehavare.

Skyldigheten att bevara granskas i samband med tvärvillkoren på högst 0,20 ha stora skyddsobjekt som omfattas av ett skyddsbeslut. Objekten ska ligga inom ett åkerskifte, på åkerskiftets ren eller på ett område mellan åkerskiftet som gränsar till varandra. Dessa objekt är stödberättigande areal i fråga om alla jordbrukarstöd som baserar sig på åkerarealen. Anmälda skyddsobjekt som uppfyller definitionen blir stödberättigande.

Meddela kommunens landsbygdsnäringsmyndighet om de objekt som är belägna på ett område som du besitter. Objekt på ett område som ligger mellan skiften anmäls av områdets innehavare. Objekten anmäls för första gången i samband med vårens samlade stödansökan år 2010. Villkoret gäller inte permanenta betesmarker som omfattas av egna förpliktelser avseende bevarandet i samband med tvärvillkoren (se kap. 3).

2.7 Ta reda på om du behöver tillstånd att ta bevattningsvatten

Då du använder vatten för bevattning ska du fråga miljötillståndsmyndigheten om du behöver vattentäktstillstånd för detta. Iakttagandet av tillståndsvillkoren ingår i tvärvillkoren, om tillstånd behövs.

Foto Pentti Sormunen/Kuvapankki Plugi

Du får i regel avleda vatten från en annans vattenområde i vattendrag för användning som hushållsvatten eller exempelvis bevattningsvatten, om vattnet fortfarande förslår också för dem som tar vatten i egenskap av ägare eller på basis av tillstånd. Tillstånd att ta vatten från ett vattendrag behövs enligt 9 kap. i vattenlagen (264/1961) (på Åland ÅFS 61/1996, 6 kap.) till exempel när vattnet inte räcker till för vattenområdets ägare eller delägare som tar vatten.

2.8 Beakta villkoren när du använder jordbruksmark för annat än odling

Tvårvillkorens krav och de olika stödformernas egna krav inverkar på hur du kan ta jordbruksmark i bruk för annat än jordbruksändamål. De inverkar på när och på vilket område du kan utföra arbeten som kräver grävning, använda åker som exempelvis lagerområde eller utföra åtgärder som förbättrar åkerns kulturtillstånd, exempelvis bekämpning av svåra ogräs eller iståndsättningsåtgärder av kortvarig natur (t.ex. täckdikning).

Före sådd, efter skörd och under vinterperioden får du vidta åtgärder som förbättrar jordbruksmarkens kulturtillstånd samt åtgärder som inte hör samman med jordbruk. Åtgärder som inte hör samman med jordbruk är bland annat arbeten med att bygga avlopp, elledning och annan samhällsteknik, (företags)verksamhet i anslutning till turism och fritidsaktiviteter samt verksamhet med stöd av allemansrätten. Dessa åtgärder får dock inte äventyra skiftets användning för jordbruksändamål under följande vegetationsperiod. Åtgärder som vidtas utanför vegetationsperioden behöver inte anmälas till kommunens landsbygdsnäringsmyndighet. Lagg märke till att vissa former för skötsel eller användning av ett skifte begränsar användningen mer exakt när det gäller vissa jordbrukarstöd. Exempelvis naturvårdsåkrar i samband med miljöstödet kräver att växtligheten bibehålls på ett visst sätt eller under en viss tid.

Under vegetationsperioden, före skörden, får skiftet emellanåt användas för annat än jordbruk om verksamheten inte skadar skörden och om tvårvillkoren i anslutning till odlad åker iakttas på skiftet. Exempelvis tillfällig tältning eller ett kortvarigt publikenemang är tillåtet inom dessa gränser. Under vegetationsperioden, före skörden kan du också göra åtgärder som påverkar åkerns kulturtillstånd (t.ex. grävning av kantdiken och bortforslande av grävningssmassorna) med hänsyn till de ovan nämnda begränsningarna. Du får vidta åtgärder för förbättring av åkerns kulturtillstånd också på trädesåkrar och områden som tillfälligt inte odlas. På ett område som tillfälligt inte odlas får du dessutom utföra annan tillfällig verksamhet som exempelvis grävning i anslutning till samhällsteknik eller långvarig förvaring av ensilagebalar. För områden som tillfälligt inte odlas betalas inga jordbrukarstöd.

Om det under pågående vegetationsperiod, före skörden, uppstår behov av iståndsättningsåtgärder måste du sanno-

likt annullera jordbrukarstöden för den areal på vilken åtgärderna utförs. Ta då kontakt med kommunens landsbygdsnäringsmyndighet. Stöden kan annulleras före underrättelse om övervakning.

Om du varaktigt tar jordbruksmark ur användning för jordbruksändamål, till exempel på grund av att området bebyggs, berörs området i fråga inte länge av tvårvillkoren. Märk ändå att om ett område som har rätt till gårdsstöd tas ur användning inverkar det på gårdsstödet, eftersom området måste utgöra stödberättigande jordbruksmark under hela kalenderåret för att det ska få gårdsstöd. Om området tas ur jordbruksanvändning före skörden inverkar det också på andra stöd. Det rekommenderas att du tar kontakt med kommunens landsbygdsnäringsmyndighet om du planerar att varaktigt ta ett område ur jordbruksanvändning.

2.9 Sköt om områden som tillfälligt inte odlas och områden som inte odlas

Håll ett område som tillfälligt inte odlas i odlingsbart skick

För ett område som inte odlas gäller inte de tvårvillkorskrav på skötsel av odlad åker, träda eller naturvårdsåker som beskrivs i kapitel 2.3 och 2.5. Området måste ändå förbli i sådant skick att det kan tas i jordbruksanvändning på nytt. Av den orsaken berörs det av de andra kraven för god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden. Om området inte kan tas i jordbruksanvändning kan det tolkas som ett område som inte odlas.

Motverka alltså erosion, bevara en god markstruktur, lämna 60 cm breda renar längs vattendrag och utfallsdiken, undvik att bränna halm, ge akt på och bekämpa flyghavre. Bevara också naturminnesmärken på åker enligt 23 och 26 § i naturvårdslagen (1096/1996) samt enskilda träd och grupper av träd som dominerar landskapet och som avses i 29 § i naturvårdslagen och som omfattas av ett skyddsbeslut.

Områden som tillfälligt inte odlas omfattas också av tvårvillkorens föreskrivna verksamhetskrav om lagring, spridning och användning av stallgödsel och avloppsslam, skydd för grundvatten, naturskydd och växtskydd.

Sköt också om områden som inte odlas

Till områden som inte odlas räknas områden som inte är odlingsbara och som inte är vare sig åker eller betesmark. Sådana är bl.a. slybevuxna områden, stubbhögar, skogar, steniga fält, vägar eller byggnader. Eftersom de inte räknas till jordbruksmark omfattas de inte av tvårvillkoren. De föreskrivna verksamhetskraven som gäller lagring och användning av stallgödsel och avloppsslam samt skydd för grundvatten, naturskydd och växtskydd omfattar självfallet också dessa områden, men iakttagandet av dem har ändå ingen direkt koppling till jordbrukarstöden eftersom det inte är fråga om jordbruksmark.

3 Bevara och sköt om permanenta betesmarker

Med permanent betesmark avses jordbruksmark som används för odling av gräsväxter eller andra vallfoderväxter, genom antingen naturlig föryngring eller sådd. Permanent betesmark ska i huvudsak vara ett öppet område. Högst en tredjedel av arealen av ett skifte som är permanent betesmark får vara bevuxet med träd och buskar och där får växa högst 50 träd per hektar. Som markanvändningsslag kan permanent betesmark ha åker eller naturbete och äng. Om området har ingått i växtföljden under de fem senaste åren är det ingen permanent betesmark. Växtföljd innebär här att den gamla vallen bryts upp med bestämda intervaller varefter området sås in med vall på nytt. Permanenta betesmarker berörs inte av krav på att hålla djur på bete och de behöver inte vara inhägnade.

3.1 Håll permanenta betesmarker öppna

Permanent betesmark ska hållas öppen och måste därför skötas. Bevara området öppet genom betesgång eller slåtter och vid behov genom röjning. Röj också sådana partier av skiftet där slåtter inte kan utföras.

Utför slåttern vid en sådan tidpunkt och på ett sådant sätt att den inte skadar vilda fåglar och däggdjur. Om du vill kan du ta slåtterresterna till vara, men det är inte nödvändigt att föra bort dem. Låt djuren gå på bete på permanent betes-

mark på så sätt att markytan behåller sitt växttäckte. Betesgången får inte orsaka markerosion.

3.2 Kravet på bevarande av permanenta betesmarker kan skärpas

När det gäller tvärvillkoren är Finland i likhet med andra EU-länder skyldigt att bevara permanenta betesmarker eftersom de är till nytta för miljön. Områden med permanenta betesmarker ska därför i regel bevaras som sådana. De permanenta betesmarkernas andel av jordbruksmarken får inte minska väsentligt jämfört med 2003 års referensareal. I enlighet med rådets förordning (EG) nr 73/2009 och kommissionens förordning (EG) nr 1122/2009 följer Landsbyggsverket med hur andelen permanenta betesmarker utvecklas.

Om den permanenta betesmarkens andel av jordbruksmarken på riksnivå sjunker med mer än fem procent jämfört med referensnivån år 2003, tas ett förfarande med förhandstillstånd i bruk. Då får ett område som uppgett som permanent betesmark inte användas för andra ändamål utan att kommunens landsbygdsnäringsmyndighet beviljar tillstånd till detta.

Om den permanenta betesmarkens andel av jordbruksmarken på riksnivå sjunker med över tio procent, är de sökande skyldiga att återställa permanenta betesmarker genom att på egen bekostnad så flerårig vall på ett skifte som de själva väljer. Omfattningen av den areal som ska återställas beror på hur mycket relationstalet för permanenta betesmarker har sjunkit i Finland. Skyldigheten kommer att gälla dem som under de två föregående åren har omvandlat permanenta betesmarker till andra områden.

Förfarandet med förhandstillstånd och skyldigheten att återställa gäller inte områden som har beskogsats med hänsyn till miljöaspekterna (inte julgransodlingar) eller områden som ingår i avtal om miljöspecialstöd.

De permanenta betesmarkernas andel av jordbruksmarken har minskat i Finland, men hittills har man inte behövt ta i bruk vare sig förfarandet med förhandstillstånd eller skyldigheten att återställa. Jord- och skogsbruksministeriet slår fast exaktare tillvägagångssätt för förhandstillstånd och återställande om saken blir aktuell.

Foto JSM bildarkiv/Juha Mätkönen

4 Hantera stallgödsel och gödselmedel med omsorg

Nitraterna i stallgödsel och gödselverket kan smutsa ner yt- och grundvatten. Av den orsaken finns det begränsningar för användningen av stallgödsel och andra ämnen som används som gödselmedel inom jordbruket. Begränsningarna bygger på Statsrådets förordning (931/2000) om begränsning av utsläpp i vattnen av nitrater från jordbruket (nitratförordningen). Alla jordbrukare berörs av begränsningarna.

Nitrater från jordbruket

Nitrater ingår i organiska och oorganiska kvävegödselmedel. Nitraterna är viktiga kvävekällor för odlingsväxterna. Oorganiska kvävegödselmedel är bl.a. handelsgödsel som innehåller kväve. Organiska ämnen och gödselverket som används för kvävegödning är bl.a. alla typer av stallgödsel, urin, cellsaft av potatis, pressaft av ensilage, behandlat slam från reningsverk, avloppsslam, avfall från fiskodlingsanläggningar, jordförbättringskompost, rötad flytgödsel, vätskefraktion som uppkommit vid separering av stallgödsel eller rötrest och slam från slamavskiljare som kalkstabiliserats på gården.

4.1 Följ bestämmelserna om lagring av stallgödsel

Dimensionera gödselstaden enligt kraven

En gödselstad ska rymma stallgödsel som har ansamlats i 12 månader, fränsett den gödsel som blir kvar på betesmar-

ken under betessäsongen. Grunderna för dimensionering av en gödselstad enligt nitratförordningen anges i tabell 6 som innehåller riktgivande volymer för urin, flytgödsel och fastgödsel från olika produktionsdjur. Rötad stallgödsel som uppkommer som biprodukt vid en biogasanläggning kan i regel jämföras med flytgödsel.

Gödselstaden kan vara mindre till storleken om du förfogar över en gemensam gödselstad som uppfyller kraven på dimensionering eller en torrströbotten av typen lösdriftsstill eller en ändamålsenlig begränsad rastgård. En mindre gödselstad går för sig också om du överläter stallgödsel till en annan jordbrukare för att lagras eller användas direkt, eller om du överläter stallgödsel till en sådan som drar nytta av gödseln (t.ex. komposterings- eller biogasanläggning) och som kan ta emot den med stöd av tillstånd som beviljats enligt miljöskyddslagen. Gör en anmälan till kommunens landsbygdsnäringsmyndighet i tillräckligt god tid i förväg om du planerar undantag från dimensioneringskravet för gödselstäder. Myndigheten kontrollerar anmälan och kan vid behov meddela föreskrifter med stöd av 84 § i miljöskyddslagen (86/2000).

Om den mängd stallgödsel som uppkommer på gården per år är mindre än 20 m³ kan du lagra gödseln på ett underlag med tät botten eller exempelvis på täckta bytesflak.

Foto Marrii Lahti

Tabell 6. Riktgivande lagringsvolym per djur (djurplats) för gödselplattor samt för urin- och flytgödselbehållare (m³) enligt nitratförordningen (931/2000), när lagringstiden för gödseln/urinen är 12 månader.

Djurslag	Fastgödsel	Urin	Flytgödsel	Fastgödsel + urin som suggs upp i ströbädden
Mjölkkö***	12,0	8,0	24,0	24,0
Kviga, diko, köttnö, avelstjur	9,0	4,0	15,0	15,0
Ungnö < 6 mån.	2,4	1,2	4,0	4,0
Sugga med smågrisar****	3,0	3,5	7,0	8,3
Satellitsugga med smågrisar*****	4,4	5,2	9,6	12,0
Slaktsvin* (x), avelssvin	0,7	1,0	2,0	2,4
Sinsugga**	0,8	1,2	2,4	2,4
Avvand smågris* (xx)	0,5	0,5	1,0	1,2
Häst	-	-	-	12,0
Ponny	-	-	-	8,0
Får, tacka med lamm, getabock, get med killingar	1,5	-	-	1,5
Golvhöna, broilerhöna	0,05	-	-	0,05
Burhöna	0,05	-	-	0,05
Kalkon*	0,03	-	-	0,03
Broiler, unghöna*	0,015	-	-	0,015
Anka, gås*	0,04	-	-	0,04
And*	0,025	-	-	0,025

* Per djurplats och år

** Berör s.k. suggpoolers centralenheter (nav), per djurplats och år

*** För högavkastande besättningar rekommenderas större lagervolymer än de som anges i tabellen

**** Smågrisarna med till ca 11 veckors ålder (normalt suggstall)

***** Gäller satellitsvinstall, gödselmängder per suggplats när grisningarna på suggplatsen är 8 eller flera, smågrisarna beaktas fram till avvänjningsålder (ca 5 veckor)

(x) Gäller slaktsvin vars genomsnittliga slaktvikt är max 90 kg. Om slaktvikten är högre används det värde som getts för en sinsugga.

(xx) Smågris i uppfödning, ålder 5-11 veckor

Verksamheten i husdjursstallet får inte förorsaka risk för att grundvattnet förorenas. Placeringen, användningen och underhållet av rastgårdar för husdjur får inte heller äventyra yt- eller grundvattnets kvalitet. Gödsellagren och gödselrännorna ska vara vattentäta och inget läckage får uppstå i samband med tömning och flyttning av gödseln i lagren. Lastningen av gödseln från husdjursstallet till ett transportfordon ska ske på ett underlag med tät botten. Lastningsplatsen bör täckas över då det är fråga om kontinuerlig lastning. Som skydd kan man också använda en lättpresenning.

Byggnadstekniska föreskrifter och anvisningar om byggnad av gödselstäder finns i jord- och skogsbruksministeriets byggnadsanvisning (JSM-BBA-C4).

Anlägg gödselstacken på rätt sätt

Av arbetstekniska eller hygieniska skäl kan du tillfälligt förvara stallgödsel i en gödselstack. Gården ska ändå ha en gödselstad som uppfyller dimensioneringskraven, även om man av någon speciell orsak tillfälligt förvarar gödsel i stackar. Gödselstacken får inte medföra risk för förorening av vatten. Gödsel som har behandlats i ett komposteringsverk och har en torrsubstanshalt på minst 30 procent kan efter tre månaders lagring i en gödselstad flyttas till en gödselstack.

Gör alltid en skriftlig anmälan till kommunens miljöskyddsmyndighet om du ska anlägga en stack. För anmälan finns en blankett som fås exempelvis på miljöförvaltningens webbplats www.miljo.fi/blanketter. Gödselstackar får inte

anläggas på områden som översvämmas eller på grundvattenområden. Det här gäller också anläggande av stackar av andra organiska gödselmedel, exempelvis komposter och bearbetat avloppsslam.

Sprid ut gödseln i gödselstacken på åkern så snart som möjligt under vegetationsperioden. En stack som anlagts på hösten måste spridas ut genast följande vår när tjälén gått ur jorden. Vid ekologisk odling ska en gödselkompost som anlagts i stack spridas ut under följande vegetationsperiod. Om detta inte går för sig måste en kompost på åkermark täckas över med regntätt skydd och spridas ut på åkern senast följande vår.

Placera gödselstacken mitt på ett jämnt åkeravsnitt eller på en långsamt sluttande åker nära övre renen. Gödselstacken får inte placeras på kortare avstånd än 100 meter från ett vattendrag, ett utfalldike eller en brunn för hushållsvatten eller på mindre än fem meters avstånd från ett dike. När du anlägger en gödselstack ska du alltid breda ut ett minst 15 cm tjockt gyttje- eller torvskikt på botten så att avrinnande näring fångas upp. Som nödlösning kan du använda ett minst 20 centimeter tjockt lager med halmhack. Kom

ihåg att på vintern avlägsna snön från det ställe där gödselstacken anläggs. Täck alltid gödselstacken med ett överdrag, plast eller ett torvskikt eller annat motsvarande skyddsskikt, som t.ex. ett tjockt halm- eller gyttjeskikt, för att förhindra avrinning och avdunstning.

Anlägg bara en eller några stora stackar. Lagra den mängd gödsel som behövs för minst en hektar åker i en och samma stack. Undvik att placera stacken på samma plats varje år. Observera att lagring av stallgödsel i separata högar på en åker betraktas som gödselspridning.

Ta till vara pressaften från ensilage

Ta till vara den pressaft som uppkommer när du tillverkar ensilage. Kravet gäller också stackar på åkermark. Förvara pressaften i täta behållare och sprid den enligt föreskrifterna om stallgödsel.

4.2 Gödsla enligt begränsningarna

Utför en kväveanalys och gör anteckningar

Låt utföra en kväveanalys av stallgödseln (totalkväve och lösligt kväve) med minst fem års mellanrum. Du behöver en

Foto Sakari Alasuutari/Kuvapankki Plugi

separat kväveanalys av vart och ett gödselslag som uppkommer på gården i mängder över 20 m³ per år. För bok över de kvävemängder som använts vid gödslingen och över de erhållna skördenivåerna.

Följ begränsningarna för stallgödselspridning

Sprid ut stallgödsel på åkern så att du förhindrar avrinning till vattendragen så effektivt som möjligt. Förutom stallgödsel gäller begränsningarna också bland annat cellsaft från potatis, avloppsslam och slam från sockerfabrikerna. Observera att för dem som har en miljöstödsförbindelse kan miljöstödsvillkoren vara striktare än de som beskrivs nedan.

Spridning av stallgödsel är förbjuden under tiden 15.10.–15.4. Om marken är ofrusen och torr så att ingen avrinning till vattendrag förekommer och det inte finns risk för att alven packas till får du sprida stallgödsel fram till 15.11. och börja spridningen redan 1.4. Vallväxtlighet får dock inte ytgödas med stallgödsel efter 15.9. Om du sprider stallgödsel eller annan organisk gödsel på hösten efter skörden måste gödseln alltid omedelbart, senast inom ett dygn, myllas ned eller åkern plöjas.

På hösten får du sprida högst 30 ton fastgödsel per hektar, högst 20 ton flytgödsel av nötkreatur per hektar, högst 15 ton flytgödsel av svin per hektar eller högst 10 ton gödsel av fjäderfä och pälsdjur per hektar. Under ett kalenderår får du ändå sprida högst en sådan mängd stallgödsel som motsvarar 170 kg **totalkväve** per hektar och år. Räkna ut totalkvävet med hjälp av det totalkväveinnehåll som stallgödselanalysen utvisar. Vid spridningen ska du också beakta de begränsningar i tabell 7 som gäller gödsling av olika växtarter med **lösligt kväve**.

Ytgödsling med kreatursgödsel är alltid förbjuden på ett basskifte vars genomsnittliga lutning överstiger tio procent. Du kan själv göra en uppskattning av den genomsnittliga lutningen. På jämnare avsnitt av skiftet kan du sprida gödseln på ytan. Spridning av gödsel betraktas inte som ytspridning om åkern plöjs eller bearbetas inom ett dygn efter att gödseln har spridits. Som ytspridning betraktas i detta sammanhang inte heller om gödseln sprids genom placering eller injicering eller om gödseln sprids med hjälp av slangspridare på spannmålsbrodd, plantor av oljevaxter eller vall. Slangspridning på vall ska du ändå utföra senast med tanke på den andra ensilageskoroden eller omedelbart efter bärgningen av torrhö, om du tar till vara återväxten.

Observera begränsningarna för spridning av kvävegödsel

Dimensionera och utför kvävegödslingen i överensstämmelse med den genomsnittliga skördenivån, odlingszonen och växtföljden så att markens näringsbalans bibehålls. Märk att kvävegödsel inte får spridas på snötäckt eller frusen mark el-

ler på vattenmättad mark. Kvävegödsling längs med vattendrag är begränsad. Gödsling med kvävegödselmedel närmare ett vattendrag än fem meter är helt förbjuden. Därefter är ytgödsling med kvävegödselmedel förbjuden på en sträcka av fem meter, om åkerns lutning överstiger två procent.

Följ de maximigränser som utfärdats för användningen av lösligt kväve inom kvävegödslingen. Om du använder stallgödsel ska du också komma ihåg att du inte får sprida mer stallgödsel per kalenderår än en mängd som motsvarar 170 kg totalkväve per hektar och år. Gränserna för lösligt kväve gäller per växtgrupp och ingår i tabell 7. Lägg märke till att miljöstödet innehåller striktare gränser för gödselmängderna. Dessa gränser anges i förbindelsevillkoren för miljöstödet.

Tabell 7. Maximala kvävegödselgivor per växtgrupp.

Växtart	kg lösligt kväve/ha/år * (=de största tillåtna mängderna)
Höstsäd	200, varav högst 30 på hösten
Potatis	130
Hö, bete, ensilage och trädgårdsväxter	250
Vårsäd, sockerbeta, oljevaxter och andra växter	170
Jordartens inverkan	
<ul style="list-style-type: none"> På grova mojordar och grövre mineraljordar är de högsta tillåtna mängderna 10 kg/ha/år mindre än tabellvärdena. Tabellvärdena minskas med 40 kg/ha/år för torvjordar där spannmål och sockerbetar odlas, förutom på Lapplands, Norra Österbottens samt Kajanalands ELY-centralers verksamhetsområden där tabellvärdena minskas med 20 kg/ha/år för torvjordar. För vallar på torvjord minskas tabellvärdena med 10 kg/ha/år i hela landet. 	
Annat att uppmärksamma	
<ul style="list-style-type: none"> Gödslingen ska utföras i minst två omgångar med minst två veckors mellanrum, om kvävegödslingen överstiger 170 kg lösligt kväve/ha/år. Det totalkväve som under ett kalenderår ges tillsammans med stallgödsel får inte överstiga 170 kg/ha/år. 	

* Det rekommenderas att du beaktar 75 % av det lösliga kvävet i stallgödsel och cellsaft av potatis som spridits på hösten när du räknar ut gödselmängderna för nästa vår. Detta är obligatoriskt för den som har miljöstödsförbindelse.

5 Använd avloppsslam enligt begränsningarna

5.1 Sprid bara avloppsslam som uppfyller kraven

Avloppsslam är slam från det avloppsvatten som behandlas i reningsverk. Där ingår vanligen avloppsvatten från både bebyggelse och industrier. Slam från privathushållens slamavskiljare är jämförbart med avloppsslam. Avloppsvatten innehåller rikligt med näringsämnen, men i obehandlat avloppsslam finns också sjukdomsalstrande bakterier och virus samt tungmetaller och andra skadliga ämnen. Därför är det inte tillåtet att gödsla med avloppsslam, slam från privathushållens slamavskiljare eller slamblandningar som sådana, utan de ska ha behandlats eller behandlas enligt kraven i lagen om gödselproduktion (539/2009) genom kompostering, rötning, kalkstabilisering eller kemisk oxidation. Sådant avloppsslam som har behandlats i enlighet med lagstiftningen om gödselproduktion kallas för biprodukt som används som sådan som jordförbättringsmedel. Vid användningen ska också statsrådets beslut (282/1994) om användning av slam från reningsverk inom jordbruket följas.

Tvårvillkorens begränsningar för avloppsslam gäller alla jordbrukare som tar emot behandlat slam från reningsverk eller själva behandlar avloppsslam på sin gård. Avloppsslam kan också utgöra råvara för vissa gödselproduktion såsom jordförbättrings- och råkompost. Tvårvillkoren som gäller avloppsslam utsträcker sig inte till dessa gödselproduktion. Lägg märke till att de ändå berörs av nitratförordningens krav för spridning av gödselmedel och gödselmängder som beskrivs i kapitel 4.

De godtagbara metoderna för behandling av avloppsslam har fastställts enligt 2 § i jord- och skogsbruksministeriets förordning 12/07. I tabell 8 förtecknas de nationella typbeteckningarna för behandlat avloppsslam vars behandlingsmetoder är fastställda och som får användas inom jordbruket. Evira ansvarar för att typbeteckningarna är aktuella.

Tabell 8. Typbeteckningar för biprodukter som innehåller avloppsslam och som har behandlats med en godtagbar metod och får användas som sådana som jordförbättringsmedel (JSM:s förordning 12/07 och dess ändring 19/09).

ID 5/1 Kalkstabiliserat reningsverksslam
ID 5/2 Rötrest
ID 5/3 Förmultnat reningsverksslam
ID 5/7 Kemiskt oxiderat avloppsslam

Ett avloppsreningsverk som överlåter eller säljer slam ska höra till Eviras register över verksamhetsutövare enligt lag (539/2006) om gödselproduktion. De godkända anläggningar som hör till registret förtecknas på Eviras webbplats www.evira.fi.

Avloppsreningsverket ska ge ett analysintyg över det behandlade slammet. I analysintyget ska anges vilka behandlingsmetoder som använts för slammet samt slammets kva-

litet. Behandlat avloppsslam eller en blandning av det får inte överskrida de maximihalter av tungmetaller som anges i lagstiftningen om gödselproduktion (tabell 9).

Tabell 9. Maximihalterna av tungmetaller i behandlat slam eller slamblandningar enligt 4 § i jord- och skogsbruksministeriets förordning om gödselproduktion 12/07. Maximihalterna uppfyller också kraven i statsrådets beslut (282/1994) om användning av slam från reningsverk inom jordbruket.

Grundämne	Maximihalt mg/kg torrsubstans
Kvicksilver (Hg) ¹⁾	1,0
Kadmium (Cd)	1,5
Krom (Cr)	300
Koppar (Cu)	600 ³⁾
Bly (Pb)	100
Nickel (Ni)	100
Zink (Zn)	1500 ³⁾

¹⁾ Bestämning av kvicksilver med metoden EPA 743

³⁾ En överskridning av maximihalten i gödselproduktion kan tillåtas när brist på koppar eller zink har konstaterats på basis av en jordmånalyse. Detta får inte medföra högre koppar- och zinkhalter på skiftet än vad som anges i tabell 10.

5.2 Ta reda på det behandlade slammets och markens egenskaper

Gör en skriftlig överenskommelse med avloppsreningsverket om användningen av behandlat avloppsslam. Slut ett separat avtal om vart och ett leveransparti. Avloppsreningsverket ska ge ett slamanalysintyg (en varudeklaration) till den som tar emot behandlat slam. Intyget innehåller uppgifter om näringsämnena och tungmetallhalterna i det behandlade slammet samt om att de mikrobiologiska kraven uppfylls, anvisningar om användningen av behandlat slam samt annan behövlig information om råslammets ursprung och behandling. Försäkra dig om att det avloppsslam du tar emot har behandlats med en godtagbar metod och att det underskrider gränsvärdena för tungmetaller (tabell 9). Spara alltid analysintyget.

Ta reda på pH-värdet för de skiften där du tänkt sprida slammet. Markens pH ska vara högre än 5,8 för att du ska få sprida slam. Om du sprider kalkstabiliserat slam räcker det att markens pH är högre än 5,5.

Slam får inte spridas på skiften vars tungmetallhalter överstiger gränsvärdena i tabell 10. Ta vid behov reda på odlingsmarkens innehåll av tungmetaller på de skiften där behandlat avloppsslam sprids, om det finns skäl att misstänka att de högsta tungmetallhalterna kan överskridas. Fog för misstanke är till exempel jordmånens beskaffenhet i placeringsområdet eller dess omgivning eller den tidigare användningen

av området. Ta vid behov tungmetallprover på samma sätt som du till exempel tar jordprover för markkartering i samband med miljöstödet.

Tabell 10. De högsta tillåtna tungmetallhalterna i odlingsjord där behandlat avloppsslam används (Statsrådets beslut 282/1994).

	mg/ kg torrsubstans
Kadmium (Cd)	0,5
Krom (Cr)	200
Koppar (Cu)	100
Kvicksilver (Hg)	0,2
Nickel (Ni)	60
Bly (Pb)	60
Zink (Zn)	150

För bok över mängden behandlat slam och slam användningen. I samband med spridningen ska du beakta att man tillsammans med behandlat slam får sprida högst de mängder tungmetaller per år som anges i tabell 11. Också det behandlade slammets innehåll av näringsämnen begränsar den mängd som får spridas. Räkna ut spridningsmängden separat för vart och ett slamparti. Jämför närings- och tungmetallhalterna med gränsvärdena och räkna ut spridningsmängden enligt halten av det ämne som ligger närmast sitt gränsvärde.

Tabell 11. Den högsta tillåtna genomsnittliga årliga tungmetallbelastning i odlingsmark som användningen av behandlat avloppsslam orsakar enligt Statsrådets beslut (282/1994). Inom parentes de eftersträvade gränsvärden som borde ha uppnåtts före ingången av år 1998.

	g/ha/år
Kadmium (Cd)	3,0 (1,5)
Krom (Cr)	300
Koppar (Cu)	600**
Kvicksilver (Hg)	2,0 (1,0)
Nickel (Ni)	100
Bly (Pb)	150 (100)
Zink (Zn)	1500**

** Behandlat avloppsslam får innehålla högst dubbelt så höga halter av koppar och zink som betraktas som växnäringsämnen, om det råder brist på dessa näringsämnen på det skifte där det behandlade avloppsslammet ska användas. Detta får emellertid inte leda till högre koppar- och zinkhalter på skiftet än vad som bestäms i tabell 10.

Mängderna totalkväve, lösligt kväve, totalfosfor och tungmetaller i ett parti behandlat slam framgår av slamanalysintyget. Näringsmängderna har i intyget uppgetts i formen ”%

av torrsubstansen” och ”kg/m³ slam”. Den senare berättar direkt hur många kilogram av ett näringsämne, exempelvis kväve, en kubikmeter slam innehåller.

De maximala kvävegödselmängderna för avloppsslam fastställs på samma sätt som för gödselafabrikat och stallgödsel (se kap. 4). Det sammanlagda kväveinnehållet i avloppsslam som spridits ut får uppgå till högst 170 kg/kväve/år. Följ gödslingsgränserna för kväve och fosfor i förbindelsevillkoren för miljöstödet om du har en miljöstödsförbindelse. Det är vanligen fosfor eller kväve som begränsar spridningen, sällan någon tungmetall.

5.3 Uppmärksamma begränsningarna för användning av behandlat avloppsslam i odlingen

Du får använda behandlat avloppsslam bara om du odlar

- spannmål
- oljevaxter
- sockerbeta
- växter som inte används som människoföda eller djurfoder
- vall då vallen anläggs tillsammans med skyddssäd och slammet omsorgsfullt myllas ned.

Observera också att på odlingsjord där behandlat avloppsslam har använts är det tillåtet att odla **potatis, rotfrukter och grönsaker tidigast fem år efter** den senaste spridningen.

Lagra det behandlade avloppsslammet korrekt om du inte genast kan sprida ut det på åkern. Vid lagring och spridning ska du följa samma villkor som vid lagring av stallgödsel (kap. 4.1). Se till att det inte finns risk för förorening av vatten och att luktolägenheterna minimeras. På grundvattenområden är lagring i stackar inte tillåten. Kom också ihåg att kontrollera odlingsmarkens pH och begränsningarna för tungmetaller.

Det rekommenderas att du ber arrendegivaren om lov ifall du planerar att sprida ut behandlat avloppsslam på en arrendeåker. På så sätt klargörs ansvarsfrågorna. Uppgifterna om användningen av behandlat slam bör följa med skiftet då det byter innehavare, eftersom odlingsbegränsningarna till följd av spridningen också gäller skiftets följande innehavare. Jordbrukaren bär ansvaret för användningen och lagringen av behandlat avloppsslam på de åkrar han besitter.

Innan slammet tas emot är det skäl att kontakta miljömyndigheterna i den kommun där man ämnar sprida behandlat avloppsslam. Det är bra att lämna in en karta över det kommande spridningsområdet och lagringsplatsen där områdena har märkts ut. Med tanke på grannsämjan lönar det sig också att på förhand informera grannarna om spridningen.

6 Skydda grundvattnet

Alla former av förorening av grundvatten är förbjuden i miljöskyddslagen (86/2000). Förbud mot att direkt eller indirekt släppa ut ämnen som är farliga eller skadliga för miljön i grundvatten ingår i statsrådets förordning 1022/2006.

6.1 Ta reda på var grundvattenområdet ligger

Begränsningarna för användning av grundvattenområden berör samtliga jordbrukare som har jordbruksmark på ett grundvattenområde av klass I eller II. Hos kommunens miljöskyddsmyndighet tar du reda på om något eller några av dina skiften ligger på ett grundvattenområde. Gränserna för grundvattenområdena kan kontrolleras av alla också på webben via miljöförvaltningens OIVA-tjänst www.miljo.fi/oiva. Om något skifte endast delvis är beläget på ett grundvattenområde ska begränsningarna för grundvattenområden följas på del av skiftet som ligger på grundvattenområdet. Av detta område kan man inrätta ett separat jordbruksskifte.

Observera att det i din kommuns miljöskyddsbestämmelser eller i ett eventuellt miljötillstånd eller ett annat tillstånd för din gård kan ingå exaktare begränsningar för odling på grundvattenområden, exempelvis för spridning av stallgödsel, än vad tvärvillkoren förutsätter. Föreskrifterna kan variera från kommun till kommun.

Om du har ingått förbindelse om miljöstöd ska du i förbindelsevillkoren kontrollera de begränsningar för grundvatten-

områden som gäller skötseln av trädesåkrar. Också miljöspecialstödet för åkerodling på grundvattenområden ställer gränser för odlingen på grundvattenområden.

6.2 Använd endast växtskyddsmedel som är tillåtna på grundvattenområden

Ämnen som är farliga och skadliga för miljön och som inte får släppas ut direkt eller indirekt i grundvatten har förtecknats i tabell 12. Dessa ämnen ingår i många preparat som används inom växtskyddet. Därför är användningen av ett flertal preparat avsedda för bekämpning av ogräs, växtsjukdomar och skadedjur samt tillväxtregulatorer helt förbjuden eller begränsad på ett grundvattenområde.

Följ den begränsning för skydd av grundvattnet som nämns i påskriften på preparatets förpackning. Det finns skillnader i begränsningarna för olika preparat. Här invid ser du ett exempel på en grundvattenfras som begränsar användningen av ett preparat. Begränsningarna ingår också i växtskyddshandböckerna. Lägg ändå märke till att begränsningarna kan ändras efter det att preparaten har levererats till affärerna och jordbrukarna. På Eviras webbplats www.evira.fi finns ett växtskyddsregister och en uppdaterad förteckning över godkända växtskyddsmedel som omfattas av begränsningar på grundvattenområden. Sidorna upptar också en uppdaterad förteckning över preparat som är tillåtna för grundvattenområden. Från och med 2011 övertar säkerhetsteknikcentralen (Tukes) registerföringen. Du kan också

Foto Reijo Juurinen/Kuvaliteri

höra dig för hos kommunens landsbygdsnäringsmyndighet om vilka begränsningar som är i kraft.

Exempel på en grundvattenfras för ett växtskyddsmedelspreparat:

Grundvattenbegränsning: Växtskyddsmedlet eller dess nedbrytningsprodukt kan transporteras i marken och medlet får därför inte användas på viktiga eller andra för vattenförsörjning lämpliga grundvattenområden (grundvattenområden av klasserna I och II). Kring brunnar och källor som används för hushållsvattenförsörjning skall lämnas en minst 30-100 meter bred skyddszon som inte behandlas med växtskyddsmedel. Användning av växtskyddsmedel på grov mojord eller grövre jordarter än så bör undvikas. Bortskaffande av förpackningen: Överblivet växtskyddsmedel som inte går att använda förs till en uppsamlingsplats för problemavfall och tomma ursköljda förpackningar till en allmän avstjälningsplats. Se till att produkten eller dess förpackning inte förorenar vattnet.

Tabell 12. Ämnen farliga för grundvattnet och i ämnesgrupper ingående farliga ämnen som inte får släppas ut i grundvattnet (Statsrådets förordning 1022/2006).

• Organiska halogenföreningar och ämnen som kan bilda sådana föreningar i vattenmiljö,
• Organiska fosforföreningar
• Organiska tennföreningar
• Ämnen och preparat eller nedbrytningsprodukter av dessa som påvisas ha cancerogena eller mutagena egenskaper eller sådana egenskaper som i eller via vattenmiljön kan påverka produktionen av steroider eller sköldkörteln, fortplantningen eller andra endokrina funktioner
• Kolväten samt svårnedbrytbara, bioackumulerbara och toxiska organiska ämnen
• Cyanider
• Metaller och deras föreningar
• Arsenik och dess föreningar
• Biocider och växtskyddsmedel
• Uppslammade ämnen
• Ämnen som bidrar till eutrofiering (i synnerhet nitrater och fosfater)
• Syretärande ämnen (mätbara med hjälp av parametrar som till exempel BOD och COD)
• Kiselföreningar
• Fluorider
• Ämnen som negativt påverkar grundvattnets smak eller lukt samt föreningar som eventuellt bildar sådana ämnen i vatten och gör vattnet olämpligt att användas av människor

6.3 Följ begränsningarna för näringsutsläpp på ett grundvattenområde

En gödselstack får inte anläggas på ett grundvattenområde. Förbudet gäller också lagring av behandlat avloppsslam i stackar. Det får inte förekomma någon avrinning till grundvattnet från djurstallar och rastgårdar och de får inte medföra risk för förorening av grundvattnet.

Utöver tvärvillkoren kan det också finnas andra begränsningar för odling på grundvattenområden. Ett beslut om miljötillstånd för ett djurstall kan innehålla särskilda bestämmelser om skyddet av grundvattnet, till exempel vad gäller lagring och spridning av stallgödsel. Kommunernas föreskrifter om grundvattenområden och föreskrifter om skyddsområden kan ändras. Det rekommenderas att man kontrollerar hos kommunen om det har blivit ändringar. Också när det gäller skyddszoner för vattentag som anlagts med stöd av vattenlagen kan det finnas olika slag av föreskrifter som begränsar odlingen, såsom förbud mot spridning av gödsel i flytande form eller mer sällan också begränsningar för användningen av fastgödsel och gödselmedel.

Foto Vesa Greis/Kuvaliitieri

7 Skydda naturen

7.1 Bevara naturvärdena i jordbruksmiljön

Vilda växter och djur är en del av landsbygden. Många arter och naturtyper kan ändå ta skada av odlingsåtgärderna. Syftet med EU:s habitatdirektiv och fågeldirektiv är att åstadkomma en sådan skyddsnivå för de arter och naturtyper som betraktas som viktiga att de inte längre minskar i antal. Skyddet av de finländska naturtyper och vilda arter i jordbruksmiljö och i synnerhet i Natura 2000 -områden som anges i habitat- och fågeldirektivet ingår i tvärvillkoren.

Villkoren för artskyddet uppfylls om du följer de allmänna bestämmelserna om fridlysning av arter. Villkoren som gäller skydd av naturtyper uppfylls om du följer planerna för skötsel och användning av Natura 2000 -områden på jord-

bruksmark och bevarar de naturtyper som anges i habitatdirektivet och som ligger till grund för skyddet av Natura 2000 -området.

De naturtyper som omfattas av EU:s särskilda skydd är förtecknade i bilaga I till habitatdirektivet, djur- och växtarterna i bilagorna II och IVb till habitatdirektivet och fågelarterna i bilaga I till fågeldirektivet. I tabellerna 13–14 ingår en sammanställning av de i bilagorna specificerade fåglarna som förekommer i jordbruksmiljö samt av djur- och växtarterna i habitatdirektivet. I tabell 15 förtecknas också ett antal fågelarter som är på tillbakagång och som påträffas i jordbruksmiljöer. De omfattas av de allmänna fredningsbestämmelserna.

Tabell 13. Arter som förekommer i jordbruksmiljö och som är skyddade på basis av bilaga II och IVb till habitatdirektivet. Detta innebär att de berörda arterna är fredade och omfattas av EU:s särskilda artskydd. Dessutom är de skyddade med stöd av bestämmelserna om Natura 2000 -områden.

VÄXTART	LIVSMILJÖ / FÖREKOMSTOMRÅDE
Rysk småborre	torra och friska ängsmarker i Natura-områden, Tavastland / Mellersta Finland
Småsvalting	havsstrandängar, lågvatten, betesmarker, Bottenviken
Hänggräs	havsstrandängar, betesmarker, Bottenviken
Dvärglåsbräken	ängar och hållmarkstorrängar främst i närheten av havsstranden, betesmarker, Egentliga Finland
Bred hästsvans	havsstrandängar, betesmarker / Bottenviken
Ävjepilört	översvämmade stränder, betesmarker / södra och västra Finland
Strandviva	havsstrandängar, betesmarker / Bottenviken
Arktiskt saltgräs	havsstrandängar, betesmarker / Bottenviken
INSEKTART	LIVSMILJÖ / FÖREKOMSTOMRÅDE
Högnordisk gräsfjäril	torra och friska ängsmarker / längs med älvarna i Enare, Lappland
Ärenprisnätfjäril	friska ängsmarker där det växer ängsvädd som föda för larven / sydöstra Finland
Boknätfjäril	skogsgläntor, skogsbeten, ängar och åkrar som tagits ur odling / sydöstra Finland
Stor guldvinge	strandängar (och ruderatmarker)
Violett guldvinge	friska och fuktiga ängsmarker där det växer ormot som föda för larven / norra Finland, nästan helt utrotad i södra Finland

Foto JSM bildarkiv

Tabell 14. Fågelarter som påträffas i jordbruksmiljöer och som ligger till grund för valet av Natura 2000 -områden, och som också omfattas av de allmänna fredningsbestämmelserna.

FÅGELARTER på Natura 2000 -områden, bilaga I till fågeldirektivet	LIVSMILJÖ / FÖREKOMSTOMRÅDE
Jorduggla	kärr, åkrar och trädesåkrar (häckning); åkrar och strandängar (jakt)
Sydlig kärrsnäppa	havsstrandängar, betesmarker
Brun kärrhök	åkrar och strandängar (jakt) / södra och mellersta Finland
Blå kärrhök	åkrar och strandängar (jakt) / hela Finland utom den sydligaste delen
Ängshök	åkrar och strandängar i södra och västra Finland (jakt) / (Åbo-Björneborg, Uleåborgstrakten, Nyland)
Kornknarr	trädesåkrar, åkrar, ängar / södra och mellersta Finland
Ortolansparv	åkrar / hela Finland utom Lappland
Trana	åkrar och strandängar som häcknings- matplats, rastar på åkrar under flytten
Törnskata	öppna marker med buskvegetation, ängar med enbuskvegetation, icke odlade åkrar som håller på att växa igen med sly, trädgårdar etc.
Brushane	strandängar och översvämmade åkrar (under flytten) / hela Finland
Ljungpipare	under flytten på strandängar och översvämmade åkrar / nästan hela Finland
Höksångare	buskage, igenväxande åkrar som inte odlas i sydvästra Finland, sydkusten
Orre	åkrar som spel- och matplats / hela Finland
Grönbena	strandängar och översvämmade åkrar (under flytten) / hela Finland
FÅGELARTER på Natura 2000 -områden; andra flyttfåglar	LIVSMILJÖ / FÖREKOMSTOMRÅDE
Gäss	åkrar som mat- och rastplatser under flytten / hela Finland
Tornfalk	åkrar, ängar och närliggande skogsdungar som jakt- och häckningsplatser / hela Finland
Tringa spp.	åkrar som mat- och rastplatser under flytten / hela Finland

Tabell 15. Andra fågelarter som är på tillbakagång och som påträffas i jordbruksmiljöer. Dessa omfattas av de allmänna fredningsbestämmelserna.

Övriga FÅGELARTER som är på tillbakagång i jordbruksmiljön	LIVSMILJÖ / FÖREKOMSTOMRÅDE
Storspov	åkrar, ängar och våtmarker som häcknings- och matplatser / hela Finland
Tofsvipa	åkrar, ängar och våtmarker som häcknings- och matplatser / hela Finland
Skogsduva	åkrar och närliggande skogsdungar som häcknings- och matplatser / södra och mellersta Finland
Buskskvätta	åkrar och ängar som häcknings- och matplatser / hela Finland
Stenskvätta	åkrar och ängar som häcknings- och matplatser / hela Finland
Gulärta	åkrar, ängar och våtmarker som häcknings- och matplatser / hela Finland

7.2 Skydda arter och naturtyper i ett Natura 2000 -område

För skyddet av de djur- och växtarter samt naturtyper som nämns i bilagorna till fågel- och habitatdirektiven har det också i Finland valts ut områden till nätverket Natura 2000. Av dem ligger cirka 5500 hektar på jordbruksmark. I dessa områden förekommer naturtyper och arter i jordbruksmiljö som kräver särskilt skydd enligt habitatdirektivet. Hos kommunen eller ELY-centralen för ditt område tar du reda på om det finns Natura 2000 -områden på de marker du besitter och vad som i synnerhet bör skyddas på dessa områden.

Du får inte förstöra eller skada de arter eller naturtyper som ligger till grund för att området har valts till ett Natura 2000 -område. Dessa arter och naturtyper ingår i EU:s fågel- och habitatdirektiv och Finland ska ha särskild omsorg om att de bevaras.

De naturtyper som förekommer i jordbruksmiljö och som kräver skydd enligt habitatdirektivet är havsstrandängar, torra hedar, torra gräsmarker och buskfacies på kalksubstrat (viktiga orkidémarker), artrika Nardus-gräsmarker, artrika torra-friska låglandsgräsmarker, nordiskt alvar och prekambrika kalkhällmarker, Molinia-ängar, fuktiga gräsmarker med hög örtvegetation, alluviala ängar, slåtterängar i lågländet, höglänta slåtterängar, lövängar (hamlingsängar och stubbskottsängar) samt trädklädda betesmarker. Naturtyperna i habitatdirektivet beskrivs närmare i handboken "Natura 2000 handbok över de finska naturtyperna" som finns att tillgå exempelvis på Finlands miljöcentrals webbsidor www.mijo.fi/publikationer.

Förbudet mot att skada naturvärdena gäller alla de naturvärden som ligger till grund för att området valts till nätverket Natura 2000. Valet kan grunda sig på behovet att skydda en eller flera naturtyper eller arter. Arter som förekommer i jordbruksmiljö är till exempel kornknarr, ortolansparv och törnskata samt av insekterna högnordisk gräsfjäril, ärenprinsnätfjäril och violett gullvinge. Skyddet av dessa arter i jordbruksmiljö tas upp i bilaga 1.

När det gäller Natura 2000 -objekt i jordbruksmiljö, exempelvis åkrar, ängar och betesmarker, är det till fördel att de blir skötta. I planerna för skötsel och användning av Natura 2000 -områden beskrivs allmänt de åtgärder med vilka man kan befrämja områdets naturvärden. Det är skäl att från fall till fall planera skötseln av jordbruksmarker på Natura 2000 -områdena tillsammans med miljömyndigheten.

7.3 Följ de allmänna bestämmelserna om fredning av arter

På jordbruksmarker ska du följa de allmänna fredningsbe-

Foto Paula Piirainen/Kuvapankki Plugi

stämmelserna om vilda fåglar och växter som ingår i naturvårdslagen (1096/1996) och jaktlagen (615/1993).

Det är förbjudet att plocka, samla eller klippa av en fridlyst växt eller en del av den, att ta den med roten eller att förstöra den.

Fredade djurarter får inte dödas eller fångas avsiktligt, deras bon och ägg får inte skadas eller flyttas. Det är också förbjudet att avsiktligt störa dem i synnerhet under fortplantningstiden, på viktiga rastplatser under flytten eller på viktiga platser i övrigt.

Nästan alla vilda fåglar i Finland är fredade enligt naturvårdslagen. De får inte dödas eller fångas avsiktligt eller störas avsiktligt i synnerhet under häckningen. Bevara också livsmiljöer som är viktiga för fåglarna, exempelvis våtmarker och fågelvatten.

Naturvårdslagen gäller inte fågelvilt eller fåglar som inte är fredade. Dessa är kråka, skata, gråtrut, havstrut, tamduva, björktrast och korp (inom renskötselområdet). Observera dock att vilda fågelarter som inte är fredade och som får jagas omfattas av jaktlagens begränsningar som gäller fortplantningstider och som måste följas inom ramen för tvärvillkoren.

8 Vad bygger tvärvillkoren på

8.1 Krav på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden

Kraven på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden baserar sig på jord- och skogsbruksministeriets förordning 189/2009. Kraven har slagits fast nationellt i överensstämmelse med det som krävs i artikel 6 och bilaga III till Rådets förordning (EG) nr 73/2009. Kraven gäller jordbrukare som har ansökt om sådana jordbrukarstöd som förutsätter att tvärvillkoren följs.

8.2 Föreskrivna verksamhetskrav

De föreskrivna verksamhetskraven bygger på Rådets direktiv och de nationella författningar med vilka direktiven har verkställts i Finland. De föreskrivna verksamhetskraven i denna guide anknyter till skyddet av grundvatten, omsorgsfull lagring och användning av stallgödsel, användning av avloppsslam, skydd för fåglar och skydd av naturtyper. Dessa föreskrivna verksamhetskrav omfattar nitratdirektivet

91/676/EEG, grundvattendirektivet 80/68/EEG, avloppsslamdirektivet 86/278/EEG, habitatdirektivet 79/409/EEG och fågeldirektivet 92/43/EEG. Dessa ingår i tvärvillkoren på basis av rådets förordning (EG) nr 73/2009 och de har utgjort en del av tvärvillkoren sedan år 2005.

Tabell 16 innehåller ett sammandrag av direktiven i de föreskrivna verksamhetskrav som presenterats i denna guide och de nationella författningarna som hör samman med dem. Artikel 13.1b och 13.2 samt artiklarna 15 och 22b i habitatdirektivet samt den nationella lagstiftning som gäller dem utgör inte längre krav i samband med tvärvillkoren. På motsvarande sätt har artikel 3.2 punkterna a, c och d, artikel 5 punkterna c och e samt artiklarna 7 och 8 i fågeldirektivet slopats från tvärvillkoren. De är alltså gällande lagstiftning men har inte längre någon koppling till jordbrukarstöden.

För dem som ansökt om jordbrukarstöd inverkar försummelser av författningar som räknas till tvärvillkoren på det stöd som betalas ut. I tabell 17 anges hur tvärvillkorens föreskrivna verksamhetskrav riktar sig mot jordbrukare som ansökt om stöd.

När det gäller föreskrivna verksamhetskrav på Åland tillämpas Ålands lagstiftning genom vilken de ovan nämnda direktiven har satts i kraft. Ålands landskapsregering lämnar ytterligare information om lagstiftningen om tvärvillkor på Åland.

Tabell 17. Direktivens räckvidd i fråga om tvärvillkoren.

Direktiv	Författningens räckvidd
Nitratdirektivet 91/676/EEG	Alla jordbrukare i hela landet
Grundvattendirektivet 80/68/EEG	Jordbrukare med åkrar belägna på grundvattenområden
Avloppsslamdirektivet 86/278/EEG	Alla jordbrukare som tar emot och använder avloppsslam
Habitatdirektivet 92/43/EEG	Alla jordbrukare (jordbrukare vars åkrar hör till Natura 2000 -områden kan dessutom ha andra förpliktelser)
Fågeldirektivet 79/409/EEG	Alla jordbrukare (jordbrukare vars åkrar hör till Natura 2000 -områden kan dessutom ha andra förpliktelser)

Foto Aarre Rinne/Kuvapankki Pluggi

Tabell 16. Författningar som gäller tvärvillkorens föreskrivna verksamhetskrav som hänför sig till miljön.

Rådets direktiv	Nationell författning om sättande i kraft	Innehåll
Nitratdirektivet 91/676/EEG Artiklarna 4 och 5	Statsrådets förordning om begränsning av utsläpp i vattnen av nitrater från jordbruket (931/2000)	Gödsling samt användning och upplagring av stallgödsel
Grundvattendirektivet 80/68/EEG Artiklarna 4 och 5	Statsrådets förordning om ämnen som är farliga och skadliga för vattenmiljön (1022/2006)	Skydd för grundvatten mot förorening orsakad av vissa farliga ämnen
Avloppsslamdirektivet 86/278/EEG Artikel 3	Statsrådets beslut om användning av slam från reningsverk inom jordbruket (282/1994) Lag om gödselafabrikat (539/2006) 5 § 4 mom. Jord- och skogsbruksministeriets förordning om gödselafabrikat (12/07) 2 § och 4 § i fråga om tungmetaller	Användning av avloppsslam i jordbruket Behandling av avloppsslam som används inom jordbruket och maximala halter av tungmetaller i slam
Habitatdirektivet 92/43/EEG Artikel 6	Naturvårdslagen (1096/1996) 65-68 § BILAGA I till direktivet BILAGA II till direktivet	Naturvårdslagens bestämmelser om Natura 2000 Förteckning över naturtyper Förteckning över arter
Artikel 13.1 punkt a	Naturvårdslagen (1096/1996) 42 § BILAGA IVb till direktivet	Skydd av växtarter enligt naturvårdslagen Förteckning över arter
Fågeldirektivet 79/409/EEG Artikel 3.1	Naturvårdslagen (1096/1996) 1, 5, 37-41, 43, 46-48 §	Allmänna skyddsförpliktelser och bestämmelser om artskydd
Artikel 3.2 punkt b	Naturvårdslagen (1096/1996) 9, 13-16, 18-20, 23 (1 mom.), 24 (2 mom.) §	Bestämmelserna i 2 och 3 kap. i naturvårdslagen
Artikel 4.1 och 4.2	Naturvårdslagen (1096/1996) 64-69 § BILAGA I till direktivet	Natura 2000 -bestämmelserna om SPA-områden i 10 kap. i naturvårdslagen Förteckning över arter
Artikel 4.4	Naturvårdslagen (1096/1996) 65 och 66 §	Natura 2000 -bestämmelserna i naturvårdslagen
Artikel 5 punkt a, b och d	Naturvårdslagen (1096/1996) 37-39 § Jaktlagen (615/1993) 37 §	Fredade arter

9 Hur iakttagandet av kraven övervakas

Iakttagandet av de tvärvillkor som beskrivits i denna guide övervakas av närings-, trafik- och miljöcentralernas (ELY-centralernas) inspektörer. Kraven som gäller djur, foder och växtskyddsmedel övervakas dessutom av regionförvaltningsverkens veterinärer.

Under året kan ett flertal kontroller av tvärvillkor utföras på gården. I allmänhet sker kontrollerna i samband med kontroller av andra stöd. För var och en kontroll fyller inspektören i ett observationsprotokoll varav framgår vad som granskats och eventuella försummelse. Om inspektören under gårdsbesöket upptäcker brister i iakttagandet av tvärvillkor antecknar han eller hon försummelserna i en bedömningsbilaga. I den antecknar inspektören också sin bedömning av försummelsens allvar, omfattning, varaktighet och upprepning samt uppsåtlighet. Dessa faktorer kan höja eller sänka den föreslagna påföljdsprocenten som **i regel är 3 %**. Om försummelsen enligt strafflagens definition betraktas som **uppsåtlig**, är påföljden av försummelsen **i regel 20 %**. Påföljden riktar sig mot alla de ansökta stöd som förutsätter att tvärvillkoren följs.

Tvärvillkorens minimikrav för god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden samt de föreskrivna verksamhetskraven indelas i följande moduler som kallas **villkorsområden**:

- krav på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden
- miljö
- folkhälsa, djurhälsa och växtskydd
- djurens välbefinnande

Om inspektören upptäcker flera försummelse av samma villkorsområde, bestäms påföljdsprocenten för villkorsområdet enligt den högsta föreslagna påföljdsprocenten för en enskild försummelse. Om **fler** än en försummelse upptäcks i fråga om **olika villkorsområden** fastställs en påföljdspro-

cent separat för vart och ett villkorsområde. Påföljdsprocenterna för de olika villkorsområdena **räknas samman**.

Om det inte är frågan om en upprepad eller uppsåtlig försummelse kan påföljden dock vara **högst 5 %**. Om **samma** försummelse upprepas inom en treårsperiod stiger påföljdsprocenten. Om påföljdsprocenten stiger till 15 på grund av upprepning, betraktas denna upprepning av försummelsen som uppsåtlig vilket kan leda till stödavdrag om upp till 100 %.

En försummelse kan också betraktas som **ringa** och då görs inga stödavdrag om jordbrukaren rättar till situationen inom utsatt tid. Tidsfristen kan variera beroende på försummelse. När tidsfristen har löpt ut kontrollerar man om jordbrukaren har korrigerat försummelsen. Om inga korrigerande åtgärder har vidtagits är avdraget för denna försummelse 1 %.

Innan påföljdsprocenten fastställs kan koordinatören för tvärvillkor vid respektive ELY-central på förslag av inspektören sänka påföljdsprocenten till en procent eller höja den till fem procent, om han eller hon anser det befogat. Koordinatören sammanställer alla övervakningar av tvärvillkor på gården och fastställer den slutliga påföljdsprocenten då alla övervakningar av tvärvillkor som ska utföras på gården det aktuella året har slutförts.

I det slutliga protokoll som skickas till jordbrukaren räknas upp alla försummelse som upptäckts i samband med kontrollerna under året i fråga. Stödavdragen i euro framgår av kommunens beslut om stöd eller återkrav. Avdraget tas från det stöd som ska betalas ut eller verkställs i form av återkrav ifall stöden redan har hunnit betalas ut. Rättelse i stödbeslutet kan sökas hos ELY-centralen. Närmare information om övervakningen och påföljderna ingår i den årliga ansökningsguiden för jordbrukarstöd.

Foto Pasi Leino/Kuvapankki Plugi

10 Du kan få rådgivning om tvärvillkoren

I fråga om tvärvillkorens krav och genomförandet av tvärvillkor på din gård kan du få frivillig och konfidentiell rådgivning som inte har med övervakningen att göra. Under rådgivningsbesöket går rådgivaren igenom en observationslista som visar om tvärvillkorens krav uppfylls på din gård. När det gäller sådant som behöver förbättras ger rådgivaren instruktioner och skriver upp åtgärds- och förbättringsförslag på observationslistan. Observationslistans innehåll kommer endast till jordbrukarens och rådgivarens kännedom. Om du anser att de brister som antecknats i observationslistan har rättats till i överensstämmelse med åtgärdsförslagen, men du i samband med övervakning ändå får stöd påföljder av samma anledning, kan du söka ersättning för det uteblivna stödet av rådgivaren.

Rådgivningen är indelad i sju moduler enligt område:

- krav på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden (inbegriper miniminivå för markskydd och bevarande av miljön)
- miljöförfattningar (inbegriper skydd för fåglar, grundvatten, vattendrag, naturtyper och vilda djur och fåglar)
- identifiering och registrering av djur
- växtskyddsmedel
- livsmedel (innehåller bl.a. hygien i ladugårdar, salmonellakontroll och förbjudna ämnen)

- foder
- djurens välbefinnande och anmälan av djursjukdomar.

Välj de rådgivningsmoduler som passar dig bäst. Rådgivningen är avgiftsbelagd, men du kan ansöka om stödet för jordbruksrådgivning för rådgivningskostnaderna utan mervärdesskatt. Kom överens med rådgivaren om priset. Stödet för en rådgivningsmodul är högst 150 € (år 2009), och under ett och samma år kan du få stöd för högst två moduler. Det maximala stödet för en rådgivningsmodul motsvarar cirka tre timmars rådgivning inklusive förberedelser. Stödet för jordbruksrådgivning hör till de s.k. de minimis -stöden.

Kom ihåg att söka stödet inom 60 dagar från rådgivningen. lämna in den ifyllda blanketten 364 till kommunens landsbygdsnäringsmyndighet. Blanketten fås från blankettjänsten <http://lomake.mmm.fi> eller kommunens landsbygdsnäringsmyndighet.

Rådgivning ges av rådgivare som är godkända att ingå i systemet för jordbruksrådgivning och de är införda i registret över rådgivare på adressen www.mavi.fi. Åland har ett eget system för jordbruksrådgivning.

Foto JSM bildarkiv

11 Författningar, rättsakter och andra källor

Europeiska gemenskapens lagstiftning finns på webben under adress <http://eur-lex.europa.eu/sv/index.htm> och Finlands nationella lagstiftning under adress <http://www.finlex.fi>. Endast gällande författningar är officiella rättskällor.

Författningar och rättsakter

Rådets förordning (EG) nr 73/2009 av den 19 januari 2009 om upprättande av gemensamma bestämmelser för system för direktstöd för jordbrukare inom den gemensamma jordbrukspolitiken och om upprättande av vissa stödsystem för jordbrukare, om ändring av förordningarna (EG) nr 1290/2005, (EG) nr 247/2006 och (EG) nr 378/2007 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1782/2003

Kommissionens förordning (EG) nr 1122/2009 av den 30 november 2009 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 73/2009 vad gäller tvärvillkor, modulering och det integrerade administrations- och kontrollsystem inom de system för direktstöd till jordbrukare som införs genom den förordningen och om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 1234/2007 när det gäller tvärvillkoren för stöd inom vinsektorn

Lag om bekämpning av flyghavre (185/2002) med ändringar

Landskapslagen om bekämpning av flyghavre (ÅFS 68/1977)

Lag om gödsselfabrikat (539/2006) med ändringar

Naturvårdslag (1096/1996) med ändringar

Jaktlag (615/1993) med ändringar

Vattenlag (264/1961) med ändringar

Miljöskyddslag (86/2000) med ändringar

Statsrådets förordning om begränsning av utsläpp i vatten av nitrater från jordbruket (931/2000)

Statsrådets förordning om ämnen som är farliga och skadliga för vattenmiljön (1022/2006)

Statsrådets förordning om övervakningen av kraven på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden samt av föreskrivna verksamhetskrav som hänför sig till miljön och ingår i tvärvillkoren (636/2007)

Statsrådets förordning om ämnen som är farliga och skadliga för vattenmiljön (1022/2006)

Statsrådets beslut om användning av slam från reningsverk inom jordbruket (282/1994)

Jord- och skogsbruksministeriets förordning om gödsselfabrikat 12/07 med ändringar

Jord- och skogsbruksministeriets förordning om minimikrav för god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden som anknuter till tvärvillkoren (189/2009) med ändringar

Andra källor

Ansökningsguide 2010, www.mavi.fi/ifyllningsanvisningar

Miljövård kring husdjursbyggnaderna. JSM-BBA C4. Jord- och skogsbruksministeriets byggnadsbestämmelser och anvisningar Bilaga 12 till JSM:s förordning om byggnadsbestämmelser och rekommendationer för byggande som stöds (100/01)

Förbindelsevillkor för miljöstöd i samband med jordbruket

Marttila, Olli - Saarinen, Kimmo - Aarnio, Hannu- Haah-tela, Tari - Ojalainen, Pekka (2001) Päiväperhosopas

Gödsling enligt villkoren för miljöstöd 2007–2013, www.mavi.fi

Finlands miljöcentral (2001) Ympäristöopas 46, Natura 2000 -luontotyypipiopas. 2:a korrigerade upplagan.

Serien Finlands miljö 2001, SY510 Luontodirektiivin kasvit ja selkärangattomat eläimet (Växter och ryggradslösa djur i habitatdirektivet)

Tvärvillkor. Märkning och registrering av djur, växtskyddsmedel, foder, livsmedel, anmälan av djursjukdomar och djurens välbefinnande, www.mavi.fi

Ifyllningsanvisningar 2010, www.mavi.fi/ansokningsguide

Egentliga Finlands Agenda 2001, Utkast till guide om användning av avloppsslam i jordbruket

www.birdlife.fi

www.evira.fi

www.mavi.fi

www.miljo.fi

www.mmm.fi

Bilaga 1 Information om vissa arter som påträffas i jordbruksmiljö

Kornknarr

Ända fram till förra seklets mitt var kornknarren (*Crex crex*) en typisk fågel på våra åkrar, men arten minskade drastiskt i antal till följd av de ändringar som skedde inom jordbruket. Under de senaste åren har stammen förstärkts, men det oaktat är vår kornknarrstam fortfarande utrotningshotad och beroende av den förstärkning som kommer från Östeuropa.

Foto Jari Kostet

Kornknarren trivs i mångahanda miljöer. Största delen av hannarna söker sig till hö- eller trädesåkrar. Skydds-zoner och skyddsremсор som anlagts vid vattendrag och diken lockar också till sig kornknarrar. I synnerhet på sensommaren kan arten också påträffas i sädesåkrar. Ibland kan kornknarrrens läte höras från strandängar, plantbestånd och trädgårdar. I närheten av kornknarrrens boplats ligger i allmänhet någon våtmark som erbjuder föda särskilt under torra somrar. Åkrar med öppna diken är populära eftersom näringssituationen och möjligheterna att söka skydd är bättre än på täckdikade åkrar.

Det minskade antalet kornknarrar beror på att jordbruket generellt har blivit intensivare och ensidigare. Arten har lyckats finna en skyddsplats på trädesåkrar. I egenskap av en rätt anpassningsbar fågel som producerar stora kullar kan kornknarren rentav klara sig bra i fortsättningen, om man bara tar hänsyn till den genom små åtgärder i odlingen.

Odlingsåtgärder för skydd av kornknarren

Slå gräset från mitten ut mot kanterna eller ett mindre område åt gången. En sådan slättermetod räddar ungarna från att stympas av slättermaskinen eftersom de hinner springa undan.

- Använd bommar framför traktorn och slättermaskinen. I bommen fästs en kätting eller en annan släpanordning som skrämmer bort fåglarna redan innan bettet kommer åt dem.

- Minska arbets hastigheten, så att kornknarrarna hinner söka skydd. Kornknarrarna springer undan och flyger endast sällan. En jordbruksmaskin som rör sig snabbt kan överraska kornknarren trots att den är bra på att springa.
- Lämna tillräckligt hög stubb vid tröskningen, så att bettet löper ovanför de kornknarrar som gömt sig för att söka skydd.
- Använd bekämpningsmedel med urskillning och undvik att använda dem i synnerhet nära dikesrenar och skyddsremсор. På så sätt bevaras åkerns småkryp som föda för kornknarrarna.
- Lämna kvar buskar längs dikeskanterna som skyddsplatser för kornknarrarna.
- Slå trädesåkrarna så sent som möjligt på sommaren (i augusti) så att kornknarrrens ungar hinner växa till sig ordentligt bland växtligheten.
- Lämna skyddsremсор vid åkerkanterna. På dem finns en stor mängd insekter och andra smådjur som utgör föda för kornknarren. Anlägg skydds-zoner i mån av möjlighet.
- Lämna icke odlade fläckar med ängsväxter i närheten av lador och andra byggnader samt runt öppna kullar, stenrösen och stora stenar. Där hittar kornknarren föda och skydd.
- Gynna öppna diken och våtmarker som skydds- och matplatser för kornknarren.

Ortolansparv

Ortolansparven (*Emberiza hortulana*) föredrar en mångsidig jordbruksmiljö med ett stort antal odlade sädeslag och liksom en tillräckligt stor åkerareal. Sparven förekommer inte på små åkerplättar. Favoritlivsmiljöer är fält som är splittade av små åkerholmar och diken samt trädalléer längs med vägarna, dvs. en traditionell jordbruksmiljö. I norra Finland och Sverige påträffas arten häckande också på hyggen. Merparten av vår stam föredrar ändå åkermarker.

Foto Jari Kostet

Stammen av ortolansparv reduceras och hotas i synnerhet av det intensivare jordbruket, de allt ensidigare åkrarna och det minskade antalet grupper av träd och buskar.

Odlingsåtgärder för skydd av ortolansparven

- Använd bekämpningsmedel med urskillning.
- Lämna tillräckliga skyddsremsor vid åkerkanterna och beakta också i övrigt villkoren för miljöstödet.
- Undvik att störa under häckningstiden.
- Lämna i mån av möjlighet buskar vid dikeskanterna.
- Underhåll vårdbiotoperna.

Törnskata

Törnskatan (*Lanius collurio*) trivs på olika slags öppna marker där det växer buskage och omgivningen är lämplig för bytesjakt. Enbuskmarker, buskholmar och kanter på öppna fält, holmar med sparsam växtlighet och kalhyggen är de bästa miljöerna för törnskatan. På en för törnskatan lämplig plats växer det rikligt med blommor som upprätthåller en mångsidig bytesfauna. Uppenbarligen har avverkningsområdenas betydelse som häckningsplatser ökat på grund av jordbruksmiljöns omvandling.

Foto Markus Väresvuo

Den faktor som mest begränsar törnskatornas population är bristen på lämpliga livsmiljöer. Arten har blivit lidande av att landsbygdsmiljön, i synnerhet odlingsmarken, har övergått till att vara allt ensidigare. Skogsbruket har ändå skapat en ny livsmiljö på kalhyggena.

Odlingsåtgärder för skydd av törnskatan

- Underhåll vårdbiotoperna.
- Utveckla den andra verksamheten som bedrivs i jordbruksmiljö så att den allt bättre beaktar kraven på mångsidig natur.

Högnordisk gräsfjäril

I Finland förekommer den högnordiska gräsfjärilen (*Erebia polaris*) närmast på sandiga strandängar längs Tana älv och dess sidofäror. Dessutom vistas arten i miljöer som åstadkommit av människan, som betesängar och ängar längs vägkanterna i norra Finland.

Foto Olli Vesikko

Högnordisk gräsfjäril är en medelstor dagfjäril som hör till familjen gräsfjärilar. Vingarna är brunsvartfärgade. På ovasidan av såväl fram- som bakvingarna finns 2–5 rödaktiga kantfläckar med svart mitt. Honan har fler kantfläckar än hanen. Hanens vingbredd är 33–41 millimeter och honans 34–42 millimeter. Fjärilen flyger från juli månads början till mitt. Larven lever på fårsvingel och övervintrar två gånger.

Ärenprinsnätfjäril

I Finland förekommer ärenprinsnätfjärilen (*Euphydryas aurinia*) främst i sydöstra Finland.

Ärenprinsnätfjärilen är en knappt medelstor dagfjäril. Typiskt för familjen nätfjärilar är att vingarna har ett mörkt nätmönster som avgränsas av orange och ljusgula fläckar. På bakvingens nedre kant finns en rad svarta prickar som gör att arten kan särskiljas från sina släktingar, i synnerhet boknätfjärilen. Fjärilen har en vingbredd på 35–42 millimeter. Den flyger i slutet av maj och i juni.

Foto Olli Vesikko

Larven lever på ängsvädd och övervintrar gruppvis i en säck av spinntrådar vid ängsväddens bas. Den mest typiska livsmiljön är skogsängar där det växer ängsvädd. De för arten lämpliga skogsängarna har nuförtiden i huvudsak uppkommit genom avverkningar.

Violett gullvinge

Violett gullvinge (*Lycaena belle*) påträffas numera så gott som uteslutande i norra Finland.

Violett guldvinge är den minsta arten av guldvingar i Finland. Hanens vingar skimrar i violett på ovansidan medan honans vingar har en brun grundfärg med en aning rött mönster. Under de senaste decennierna har arten gått kraftigt tillbaka i Finland. Det är inte enkelt att få syn på den lilla fjärilen som trivs på fuktiga ängar och översvämmade älvstränder. En typisk förekomstplats är smörblommor som växer på gamla fuktiga ängar. Hanens vingbredd är 22–26

Foto Olli Vesikko

millimeter och honans 22–27 millimeter. Fjärilen flyger i juni. Larven lever på ormrot. Den övervintrar som puppa.

Rysk småborre

I Finland förekommer rysk småborre (*Agrimonia pilosa*) på ett begränsat område huvudsakligen i Södra Tavastland.

Rysk småborre är en storgvuxen, flerårig och långlivad växt på vårdbiotoper. Den går lätt att upptäcka under blomningstiden. Växten förekommer på ängar, betesmarker, i soliga skogsbryn och längs körstigar. För att populationerna av rysk småborre skall kunna förnya sig krävs rikligt med ljus och att markytan söndras t.ex. av betande boskap. Då igenväxningen framskrider kan gamla exemplar ändå fortleva tiotals år på sina växtplatser. En population av rysk småborre som inte är kapabel till förnyelse på grund av igenväxning kan återhämta sig med hjälp av skötselåtgärder som till exempel slåtter och söndring av markytan.

Foto Eija Kemppainen

Bilaga 2 Minneslista över tvärvillkor som hänför sig till odlingsätt och miljö

I minneslistan har vi sammanställt de tvärvillkorskrav på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden som beskrivs i denna guide. Alla krav som ingår i denna guide och som räknas upp i denna minneslista berör nödvändigtvis inte din gård. Om du har följt tvärvillkoren borde varje påstående som gäller din gård få svaret ”Så här har det gjorts på min gård”.

Om du kryssar för kolumnen ”Så här har det inte gjorts på min gård”, uppfylls villkoren inte och då är det fråga om försummelse av tvärvillkor. Korrigera försummelsen så snart som möjligt. Märk att den årliga ansökningsguide för jordbrukarstöd som Mavi ger ut innehåller information om eventuella ändringar i tvärvillkoren.

Krav på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden

		Så här HAR det gjorts på min gård	Så här har det INTE gjorts på min gård
1.	Längs med utfallsdiken och andra vattendrag har lämnats en minst 60 cm bred obearbetad ren där varken gödselmedel eller bekämpningsmedel har spridits.		
2.	Odlad åker har odlats enligt god jordbrukarsed.		
3.	Grönträdor och vid behov svart- och stubbträdor har slagits en gång under vegetationsperioden senast 31.8. och skötts så att ogräsen inte kommer åt att sprida sig.		
4.	Vallväxtligheten på grönträdor och naturvårdsåkrar har såtts senast 30.6. om det inte sedan tidigare växer odlad vall på skiftet.		
5.	Trädesåkrarna har inte brutits upp före 1.9. fränsett vissa undantag. Som undantag godkänns t.ex. bekämpning av svåra ogräs.		
6.	Naturvårdsåkrar som är fleråriga vallåkrar har slagits minst vart tredje år och träd och buskar har hindrats från att växa på naturvårdsåkrarna.		
7.	Trädor och naturvårdsåkrar har i regel varit täcka av växtlighet eller stubb (fränsett vissa undantag) och växtligheten på dem förnyats vid behov. Som undantag kan godkännas svartträda av särskilda skäl som förbättrar skiftets kultur tillstånd, exempelvis bekämpning av svåra ogräs.		
8.	På grundvattenområden av klass I eller II har trädor och naturvårdsåkrar haft växträcke och fröblandningen innehåller högst 20 % frön av kvävefixerande växter.		
9.	Fleråriga grönträdor har gödslats endast i samband med anläggandet. Ettåriga grönträdor, stubbträdor och svartträda har inte gödslats.		
10.	Ett område som uppgetts som permanent betesmark har bevarats som sådan och vid behov använts för betesgång, slagits eller röjts så att området förblir öppet.		
11.	Stubb på åker har inte bränts om det inte finns grunder för att stubben får brännas.		
12.	Flyghavre har bekämpats i enlighet med flyghavrelagen. Den anvisning eller plan som kommunens landsbygdsnäringsmyndighet eventuellt har gjort upp har följts.		
13.	I 29 § 9 punkten i naturvårdslagen 1096/1996 avsedda stora enstaka träd som dominerar ett öppet landskap och trädgrupper med högst fem stora träd för vilka det finns ett skyddsbeslut enligt 30 § i naturvårdslagen samt naturminnesmärken som har skyddats enligt 23 § och 26 § i naturvårdslagen har uppgetts i samband med stödansökan och bevarats.		
14.	För markstrukturen skadlig körning på våta åkrar har undvikits.		
15.	Kravet på växtföljd har följts.		
16.	Det finns tillstånd att ta bevattningsvatten om ett sådant krävs och tillståndsvillkoren har följts.		

lakttagande av nitratförordningen (931/2000)

	Så här HAR det gjorts på min gård	Så här har det INTE gjorts på min gård
Alla gårdar:		
1. På gården har förts bok över de kvävegödselmängder som använts för gödning av åkrarna och över skördenivåerna.		
Gårdar som håller husdjur eller som tar emot stallgödsel:		
1. Utrymmena för lagring av gödsel och urin har i enlighet med förordningen byggts så stora att de rymmer den gödsel som ansamlats under 12 månader.		
2. Utrymmena för lagring av gödsel och urin har byggts vattentäta och ingen avrinning har förekommit under tömningen.		
3. Om stallgödsel har lagrats i stackar		
3.1. En skriftlig anmälan om anläggning av stackar har gjorts till kommunens miljöskyddsmyndighet.		
3.2. Stackarna är vederbörligt anlagda och övertäckta.		
3.3. Stacken har inte anlagts närmare än 100 m från ett vattendrag eller ett utfallsdike, närmare än 5 m från ett dike eller närmare än 100 m från en brunn för hushållsvatten.		
3.4. Stacken har spridits ut så fort som möjligt.		
4. Gödselmedel har använts i enlighet med förordningen		
4.1. Stallgödsel har spridits ut inom de tillåtna tidsgränserna.		
4.2. Stallgödsel har inte spridits ut på ytan av vallväxtlighet efter 15.9.		
4.3. Organiskt gödselmedel som spridits ut på hösten har myllats ner eller åkern plöjts inom ett dygn efter spridningen.		
4.4. Kvävegödsel har spridits på ett avstånd om högst 5 m från ett vattendrag.		
4.5. Kreaturgödsel har inte spridits ut på ytan av åkrar som i genomsnitt lutar mer än 10 %.		
4.6. Kvävegödselmedel har spridits ut på sådana skiften som inte översvämmas regelbundet på våren.		
4.7. De kvävemängder som har använts för gödning av åkrar är tillåtna enligt förordningen och mängden totalkväve som tillförs med stallgödsel överstiger inte 170 kg/år.		
5. Rastgårdar eller husdjursstallar har byggts så att det inte förekommer någon avrinning från dem.		
6. Pressaften från ensilage har tagits till vara och behandlats vederbörligt.		
7. Det finns en gällande kväveanalys av alla stallgödselslag som uppkommer i mängder över 20 m ³ per år.		

lakttagande av villkor som gäller avloppsslam

	Så här HAR det gjorts på min gård	Så här har det INTE gjorts på min gård
1. Det finns analysuppgifter om partierna med avloppsslam, de maximala tungmetallhalterna i slammet överskrider inte, slammet har behandlats med en godtagbar metod och den genomsnittliga årliga tungmetallbelastning som användningen av avloppsslam orsakar överskrider inte de maximala belastningarna.		
2. Avloppsslam har använts bara på tillåtna odlingsväxter och varken potatis, rotfrukter eller grönsaker har odlats i fem års tid sedan den senaste spridningen.		
3. Avloppsslam har använts endast på odlingsmark vars pH och tungmetallhalter ligger inom de tillåtna gränserna.		

lakttagande av bestämmelser om grundvatten

Gården har åkerskiften på grundvattenområden.

Skiftena: _____

	Så här HAR det gjorts på min gård	Så här har det INTE gjorts på min gård
1. Gödselstackar har inte anlagts på ett grundvattenområde.		
2. Förbudet mot användning av växtskyddsmedel och andra ämnen som är förbjudna på grundvattenområden har iakttagits på gården.		

lakttagande av habitat- och fågeldirektivet

Hos den regionala närings-, trafik- och miljöcentralen kan du kontrollera om det förekommer naturtyper eller arter som skall skyddas på dina marker.

I samband med odlingsåtgärderna ska du ta hänsyn till fåglarnas häckning och ungarna till exempel genom att slå vallväxtheten så sent som möjligt på sommaren och genom att påbörja slåttern eller tröskningen från mitten av åkern. Det rekommenderas att man lämnar lång stubb vid tröskning av spannmål.

Gården har jordbruksmark på ett Natura 2000 -område. Följande naturtyper och/eller fredade arter förekommer på gården:

	Så här HAR det gjorts på min gård	Så här har det INTE gjorts på min gård
Alla gårdar:		
1. Fridlysta växtarter (bilaga 4b till habitatdirektivet) har varken förstörts eller skadats.		
2. De allmänna bestämmelserna om fredning av fåglar har följts.		
Gårdar med åkrar på ett Natura 2000 -område:		
1. De naturtyper som ligger till grund för valet av Natura 2000 -området har inte förstörts eller skadats.		
2. De arter som ligger till grund för valet av Natura 2000 -området (bilaga 2 till habitatdirektivet) har inte förstörts eller skadats.		
3. De fågelarter som ligger till grund för valet till Natura 2000 -nätverket eller fåglarnas livsmiljöer har inte försämrats avsevärt.		
4. Andra livsmiljöer som är viktiga för fåglarna (inrättade skyddsområden och fågelvattenobjekt) har inte skadats avsevärt.		

Närings-, trafik- och miljöcentraler (ELY-centraler)

Ansvarsområdet för näringar, arbetskraft, kompetens och kultur

Ansvarsområdet för miljö och naturresurser

tfn 020 636 0000, www.ely-centralen.fi

Nylands ELY-central

tfn 020 636 0070

Egentliga Finlands ELY-central

tfn 020 636 0060

Satakuntas ELY-central

tfn 020 636 0150

Tavastlands ELY-central

tfn 020 636 0130

Birkalands ELY-central

tfn 020 636 0050

Sydöstra Finlands ELY-central

tfn 020 636 0090

Södra Savolax ELY-central

tfn 020 636 0120

Norra Savolax ELY-central

tfn 020 636 0080

Norra Karelen ELY-central

tfn 020 636 0110

Mellersta Finlands ELY-central

tfn 020 636 0040

Södra Österbottens ELY-central

tfn 020 636 0030

Österbottens ELY-central

tfn 020 636 0140

Norra Österbottens ELY-central

tfn 020 636 0020

Kajanalands ELY-central

tfn 020 636 0100

Lapplands ELY-central

tfn 020 636 0010

www.mavi.fi

Åland

Statens ämbetsverk på Åland

tfn (018) 635 270

www.ambetsverket.ax

Ålands landskapsregering

tfn (018) 25 000

www.regeringen.ax

Ytterligare information lämnas också av:

Kommunernas landsbygdsnäringsmyndigheter

Landsbygdsverket, www.mavi.fi